

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
SÖZLÜ TARİH UYGULAMALARININ ETKİLİLİĞİ VE
ÖNEMİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sinan ŞAHİN

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ahmet TOKDEMİR

Danışman

**RİZE
201;**

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
SÖZLÜ TARİH UYGULAMALARININ ETKİLİLİĞİ VE
ÖNEMİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sinan ŞAHİN

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ahmet TOKDEMİR

Danışman

**RİZE
201;**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Dalında Sinan ŞAHİN tarafından hazırlanan “İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Uygulamalarının Etkililiği Ve Önemi” başlıklı bu araştırma, 19/12/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Selami YANGIN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ahmet TOKDEMİR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Kerem ÇOLAK

8 / 1 / 2019

Doç. Dr. Ahmet YANIK
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tez içindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum. 08.01.2019

Sinan ŞAHİN

ÖN SÖZ

Hepimiz ninelerimizin dedelerimizin anlattıkları hikâyeleri masalları anıları dün gibi hatırlarız. Söz uçar yazı kalır anlayışıyla ters düşen bir anlayışla karşımıza çıkan sözlü tarih yazıdan da önce vardı. Peki, sözlü tarihin eğitim sistemimize uyarlanması sözlü sanatları deyişleri oldukça zengin olan ülkemizde nasıl ve ne derece doğru kullanılmaktadır?

Bu çalışmada sözlü tarihin eğitimde uygulanabilirliği ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan bir uygulamaya dayalı olarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamda eğitimim için hiçbir fedakarlıktan kaçınmayarak beni sahiplenen, ufkumu açan danışman hocam *Dr. Öğr. Üyesi M. Ahmet TOKDEMİR*'e, tez yazımı süresince desteğine başvurduğum *Doç. Dr. Selami YANGIN*, *Dr. Öğr. Üyesi Adem BELDAĞ*, *Dr. Öğr. Üyesi Eyüp KUL*'a ve üzerimde emeği olan diğer hocalarıma,

Hiçbir zaman benden sabrını ve desteğini esirgemeyen, Daire Başkanım *Ali Rıza ŞAHİN* Hocama, yardımlarıyla güç veren çalışma arkadaşım *Nida KURU*'ya, tecrübelerini özveriyle paylaşan *Dr. Esra BAYRAK*'a ve diğer çalışma arkadaşlarıma, “bu çocuk okumalı” diyen babama ve anneme, sıkılmadan usanmadan sabır gösterip destek veren sevgili eşim *Elif ŞAHİN*'e ve beni yaşama bağlayan çocuklarım *Ahmet Emin* ve *Öykü Esin*'e teşekkürü bir borç bilirim.

Sinan ŞAHİN

RİZE-2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	2
ETİK BEYAN.....	3
ÖN SÖZ.....	4
İÇİNDEKİLER.....	5
ÖZET	7
ABSTRACT.....	8
TABLolarLİSTESİ.....	9
KISALTMALAR.....	10
GİRİŞ.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. İlgili Tanımlar	16
1.1.1. Sosyal Bilgiler.....	16
1.1.2. Tarih.....	16
1.1.3. Tarih ve Sosyal Bilimler	17
1.1.4. Yerel Tarih.....	18
1.1.5. Sözlü Tarih.....	19
1.2. Sözlü Tarihin Eğitimde Kullanılması	20
1.3. Sözlü Tarihin Gelişimi.....	21
1.4. Türkiye’de Sözlü Tarih Çalışmaları	25
1.5. İlköğretimde Sözlü Tarih Kullanımı.....	28
1.6. Sözlü Tarihin Öğrencilere Kazandırdığı Beceriler	30
1.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarihin Uygulama Aşamaları	31
1.7.1. Konunun Seçilmesi	31
1.7.2. Görüşme Yapılacak Kişinin Belirlenmesi	32
1.7.3. Soruların Hazırlanması	32
1.7.4. Görüşmenin Düzenlenmesi.....	33
1.7.5. Görüşmede Elde Edilen Bilgilerin Düzenlenmesi	35
1.7.6. Verilerin Değerlendirilmesi	35
1.7.7. Sözlü Tarih Çalışmalarında Öğretmenin Rolü.....	36

1.8. İlgili Araştırmalar	37
1.8.1. Tezler	37
1.8.2. Makaleler	37
1.8.3. Kitaplar ve Kitap Bölümleri	38
1.8.4. Üniversiteler.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi	40
2.2. Araştırmanın Modeli.....	40
2.3. Çalışma Grubu	41
2.4. Veri Toplama Araçları	41
2.4.1. Gözlem Formu	41
2.4.2. Görüşme formu (yarı yapılandırılmış).....	43
2.4.3. Öz Değerlendirme Formu	44
2.4. Verilerin Analizi	44
2.5. Süreç	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Öğrencilerin sözlü tarihe ilişkin görüşleri (Uygulama öncesi).....	47
3.2. Gözlemden elde edilen bulgular	51
3.2.1. Görüşme hazırlama süreci	51
3.2.2. Görüşmenin uygulanması süreci.....	51
3.2.3. Elde edilen bilgilerin düzenlenmesi ve sunum	52
3.3. Uygulama sonrası görüşme bulguları	54
3.4. Öz değerlendirme formlarından elde edilen bulgular	60
SONUÇ.....	66
KAYNAKLAR.....	72
EKLER.....	77
ÖZGEÇMİŞ	82

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Muhammet Ahmet TOKDEMİR

Hazırlayan: Sinan ŞAHİN

Yıl: 2019

Sayfa Sayısı: 82

ÖZET

Sözlü tarih yöntemi tüm dünyada kullanılan bir tarihsel araştırma şeklidir. Türkiye tam anlamıyla bir sözlü tarih deryasıdır. Bu eşsiz kaynağı da en iyi şekilde okullarımızda değerlendirmek ve eğitime uyarlamak gerekmektedir.

Sözlü tarih uygulamalarının eğitimde sıkça kullanılmaya başlanmasıyla birlikte ne derece etkili kullanıldığı ve öğrencilere nasıl katkı sağladığı sorusu akla gelmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde yapılacak olan sözlü tarih uygulamasının öğrencilerin öğrenmeleri üzerine etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma, Trabzon’da bulunan bir ilkokuldaki 4. sınıf öğrencileri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sözlü tarih uygulamasının öğrenciler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla görüşme formu gözlem formu ve öz değerlendirme formu veri toplama araçlarımız olmuştur. Çalışma geçmişten günümüze uzanan teknolojik gelişmeleri ve bugünün araç gereçlerini içine alan 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki “İyi ki Var” adlı ünite üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin zamandaki değişim ile sürekliliği algılamalarına katkısını ve tarih algılarındaki değişim sürecini daha iyi ölçmesi açısından bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır.

Sonuç olarak 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerin sözlü tarih çalışması yapabildiği görülmüştür. Yapılan sözlü tarih uygulamasıyla, öğrenciler bir yandan tarihi sevmiş diğer yandan da tarihin bu yaşlarda zihinlerinde daha da somutlaşmasıyla zaman-mekân kavramlarını daha iyi algılamışlardır. Bununla birlikte öğrenciler bilimsel çalışma tecrübesi kazanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, zaman-mekân, sözlü tarih, değişim ve süreklilik

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Educational Administration

Thesis Type: Master Thesis

Supervisor: Dr. Faculty Member Muhammet Ahmet TOKDEMİR

Author: Sinan ŞAHİN

Year: 2019

Pages: 82

ABSTRACT

Oral history method is a history research all over the world. Turkey is an oral history sea literally. This unique source is best evaluated in our schools and adapted to education.

With the use of oral history practices in primary education, the question of how effectively it is used and how it contributes to students has become to mind.

This study, which was carried out in order to reveal the effects of oral history practice on students' learning in Social Studies course, was carried out with the 4th grade students of a Primary School in the Trabzon. The study was carried out through the unit named "well that's" in the 4th class social studies course which includes technological developments and today's tools. In order to better measure the contribution of students to the perception of continuity and the process of change in their perception of history, action research from qualitative research methods has formed the method of study.

As a result, with the application of oral history, the students loved the history and on the other hand, they perceived the concepts of time better by the fact that history became more concrete in their minds at these ages. Students were also familiar with scientific methods of study.

Key words: Social studies, time-space, oral history, knowledge and continuity

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Görüşme detayları	46
Tablo 2. Tarih denilince aklınıza gelen kelimeler nelerdir? Yazınız.....	47
Tablo 3. Sözlü tarih kavramı sizce ne ifade ediyor? Yazınız.	48
Tablo 4. Tarihi bilgileri nerelerden öğrenirsiniz?	48
Tablo 5. Yaşadığınız yerin tarihini öğrenmek için hangi yolları denersiniz.	59
Tablo 6. Sizce söz mü önemlidir yazı mı? Açıklayınız.	50
Tablo 7. Çevrenizdeki yaşlılardan eski zamanlarla ilgili neleri öğrenmek isterdiniz?.....	50
Tablo 8. Öğrencilerin Süreç Boyunca Ürettiği Performansı Değerlendirmesi (Görüşme hazırlama süreci).....	51
Tablo 9. Öğrencilerin Süreç Boyunca Ürettiği Performansı Değerlendirmesi (Görüşmenin uygulanması süreci)	52
Tablo 10. Öğrencilerin Süreç Boyunca Ürettiği Performansı Değerlendirmesi (Elde edilen bilgilerin düzenlenmesi ve sunum süreci)	52
Tablo 11. “Sözlü tarih uygulaması” değerlendirme Tablosu.....	53
Tablo 12. Öğrencilerin Sözlü Tarih Proje Çalışmasına İlişkin Süreç ve Ürünlerinin.....	54
Tablo 13. Tarih denilince aklınıza gelen kelimeler nelerdir? Yazınız.....	54
Tablo 14. Sözlü tarih kavramı sizce ne ifade ediyor? Yazınız.	56
Tablo 15. Tarihi bilgileri nerelerden öğrenirsiniz?	57
Tablo 16. Yaşadığınız yerin tarihini öğrenmek için hangi yolları denersiniz.	58
Tablo 17. Sizce söz mü önemlidir yazı mı? Açıklayınız.	59
Tablo 18. Çevrenizdeki yaşlılardan eski zamanlarla ilgili neleri öğrenmek isterdiniz?.....	59
Tablo 19. Bu çalışmada neler yaptım?.....	61
Tablo 20. Bu çalışmadan neler öğrendim?	62
Tablo 21. Çalışmada en başarılı olduğum ve en zorlandığım bölümler nelerdir? .	63
Tablo 22. Bu çalışmayı tekrar yapsaydım şu şekilde yapardım.	64

KISALTMALAR

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS : Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi

Ed. : Editör

vb. : ve benzeri

s. : Sayfa

ss. : Sayfadan sayfaya

vd. : ve diğerleri

GİRİŞ

Çalışmanın ilk aşaması olan bu bölümde problem durumu açıklanıp araştırmada hedeflenen amaçlar alt problemlerle birlikte ele alınmıştır. Ayrıca çalışmanın önemi ve sınırlılıklarının neler olduğu bu bölümde sunulmuştur.

Problem Durumu

Öğretimde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması öğrenmeyi pekiştirmektedir. Öğretim yöntem ve tekniklerinin eğitsel materyallerle desteklenmesi akademik ve sosyal öğrenmenin daha da gelişmesine katkı sağlamaktadır. Araştırmaların çoğunda çıkan sonuçlara göre geleneksel yöntemleri kullanan öğretmenler genellikle de sınırlı sayıda bildikleri yöntemlerin dışına çıkamamaktadır (Aykaç, 2011). Geleneksel yöntemlerde öğretmen tahtada dersini anlatmakta, öğrenciler ise dizilmiş sıralarda oturmaktadır. Öğrencinin temel görevi ses çıkarmadan öğretmeni dinlemek ve tahtada yazılı olanları ya da öğretmenin anlattıklarını sessizce defterlerine geçirmektir. Ayrıca ders kitabının belirlediği sınırların dışına çıkılmaması, ders işlenirken öğrenciyi meraklı ve hevesli kılmaz. Bu tip öğretimde öğrenciler söz almadan konuşamaz, izinsiz yerlerinden kalkamaz, arkalarına bakamazlar ve gülemezler. Yani öğrencilerin hareketleri kısıtlanmaktadır. Bu da dersi öğrenciler için monoton kılmaktadır.

Öğrencilerin aksine öğretmen eğitim ortamı içinde özgürce hareket edebilmektedir (Boydak, 2008: 65). Dolayısıyla geleneksel tarzda verilen derslerde pasif konumda kalan öğrencilerin derslerin kazandırmayı amaç edindiği üst düzey tutum ve becerileri kazanamadıkları müşahede olunmaktadır (Çulha, 2006: 25). Bu durum aslında öğretmen merkezli bir eğitim anlayışında kaçınılmazdır. Çünkü öğrenciler bilginin tek kaynağı olan öğretmeni sessizce izlemezler, dinlemezler ve öğretmenin direktiflerine uymazlar ise pek çok bilgiyi kaçırmakla yüz yüze kalabilir. Nitekim burada şu soru akla gelmektedir; sınıfta bu ortamda kaç kişi öğrenmektedir (Boydak, 2008: 66)? Böyle bir eğitim ortamında öğrenci bedenlen kısıtlanmış olup konuşmasının sadece dinlesin diye ağızlarına kimsenin göremediği şeffaf bir bant çekilmiş gibi bir ortam oluşturulmuştur. Ve bu gergin ortamda öğrencilere öğrenin denilmektedir. Bu tür yollarla öğrenmenin gerçekleşeceğini varsayan ve yaygın olarak kullanılan geleneksel yöntemin ne kadar verimli olduğu uzun zamandır tartışmalara konu olmuş, bireyin nasıl daha

iyi öğrendiği ve bu bilgiyi işleyip hayatına nasıl uyarlayacağı noktasında geleneksel yonteme karşı çeşitli teoriler, kuramlar ortaya atılmış, ilkeler belirlenmeye çalışılmıştır.

Günümüzde genel kabul gören ve ülkemizde de kullanılan yapılandırmacı kuram öğrencinin aktif rol almasının önünü açmaktadır. Böylelikle eğitim öğretim süreci, öğrenci ve öğretmen açısından daha verimli olacaktır. Öğrencilerin öğrenme sürecinde dinamik bir rol üstlenmesi öğrenmeyi daha kalıcı kılacak, keyif aldıkları öğrenme sürecinden kazanımları artacaktır. Öğretmen açısından da verimli bir eğitim süreci ile iş tatmini de gerçekleşmiş olacaktır.

Yapılandırmacı yaklaşım, anlamanın ve öğrenmenin kişide nasıl gerçekleştiğini gözler önüne seren felsefe temelli bir kuramdır (Yaşar, 1998: 699). Bu yaklaşımda öğrenme, insanın zihnini yapılandırmasıyla oluşur. Bilgi çevreden pasif bir şekilde alınmayarak öğrencinin kendisi tarafından oluşturulur. Kişinin önceki bilgisi yeni bilgiyi oluşturabilmesi için önemlidir (Yeşilbursa, 2006: 12). Yani öğrenci öğrenmeyi önceki öğrenmeleriyle bağ kurarak aktif bir halde iken gerçekleştirmektedir. Öğrencilere keşfederek öğrenme fırsatlarının sunulmasının önünü açan bu yaklaşım, üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine de olanak tanır. Bu becerileri sadece okulda kazandırmak çok kolay değildir. Sosyal ve akademik öğrenmelerin yüksek düzeyde gerçekleşmesi eğitim sırasında çok sayıda değişik öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmesi ile birlikte kullanılan materyallerin çeşitliliğine de bağlıdır. Nitekim Çulha (2006: 25), öğrenmenin sadece okulda ve ders kitabına bağlı olarak gerçekleşmediğinin ve okul dışındaki dünyanın yaşayarak öğrenme fırsatı sunarak özellikle müze, tarihsel mekânlar ile tarihin canlı tanıklarının bu dersler için bir laboratuvar görevi görmekte olduğunun altını çizmektedir.

Geleneksel ve modern kuramların ortaya koyduğu bu farklılıkları da göz önüne aldığımızda öğrenme alanı oldukça çeşitli olan Sosyal Bilgiler Programının sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere doğal olarak önem vermesi gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Çok sayıda bilim dalını içeriğine alan Sosyal Bilgiler dersini çok disiplinli ve disiplinler arası yaklaşımla açıklamak mümkündür (Safran, 2009: 10). Doğa bilimleri ve sosyal bilimlerin hepsinden kaynak sağlayan sosyal bilgilerin amacı, öğrencileri gelecekte içinde yaşayacağı toplumsal çevreye

hazırlamaksa bahsedilen kaynakların sınıf dışında olması nedeniyle öğrencileri sınıfta tutarak eğitim verilmesi istenilen amaçlara ulaşma açısından oldukça yetersiz kalacaktır (Altın ve Demirtaş, 2009: 516).

2005 yılı sosyal bilgiler öğretim programında belirlenmiş olan kazanım, beceri ve değerlerin öğrenci tarafından yapılandırılması, sınıf içi ve sınıf dışı yapılan etkinliklere bağlı olduğu için programın etkinlikler üzerinde yoğunlaştığı görülür. Etkinliklerde amaç, güncel konu ve günlük yaşamla ilişki kurularak öğrencinin bilgi, beceri ve gelişim düzeyini en üst seviyeye çıkarmak, öğrencinin sınıf içi ve dışı uygulamalarına aktif katılımını sağlamaktır (Polat, 2009: 23). Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılı Sosyal Bilgiler 4. sınıf eğitim programında da değindiği gibi öğrenmeyi bu şekilde yaşayarak, anlayarak ve kanıtlayarak tecrübe etmiş olan öğrenci, edindiği bilgileri daha somut ve anlaşılır hale getirecek; böylelikle kendisinde zaten var olan becerileri de keşfederek öğrenme sürecini üst düzey verim alarak tamamlayacaktır. Bu programda sözlü tarih uygulama örneklerinden yararlanılabileceği şu şekilde belirtilmiştir; “Yakın çevresinde yer alan bir müze, cami, türbe, köprü, medrese, kervansaray gibi tarihî bir mekân gezisi ya da sözlü tarih veya yerel tarih çalışmaları yapılır”.

Sözlü tarih, öğrencilerin tarih ile kendi hayatları arasında ilişki kurabilmelerini sağlayabilecek yöntemlerden birini oluşturmaktadır. Tarihi de yaptığı araştırmalarda sözlü tarihi bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu açıdan sözlü tarih, yaşayan kişilerin geçmişlerini, toplumsal olayları, tanıdıkları kişilere dair anlatıları ve anılarını mülakat yoluyla kayda geçirme işidir (Somersan, 1998: 383). Türkiye gibi toplumsal ve sosyal değişimin hızlı olduğu bir ortam sözlü tarih yöntemini kullanmak için ideal bir yerdir. Fakat Avrupa ve Amerika'nın dışında üçüncü dünya ülkelerinde bile kullanılmakta olan bu yöntem maalesef ülkemizde yeterli ilgi görmemektedir (Sarı, 2007: 88). Özellikle Sosyal Bilgiler gibi içerisinde bir çok disiplini barındıran derslerde sözlü tarih yönteminin etkili bir şekilde kullanılması son derece önemlidir. Bu yöntemin kullanılması öğrencilere sıkıcı sınıf ortamının dışına çıkma fırsatı verecek; böylelikle öğrenciler ders kitabı ve öğretmenin dışında farklı öğrenme yöntemleriyle karşılaşabileceklerdir. Ayrıca bu yöntem öğrencilerin zengin veri kaynaklarına da ulaşmasını sağlayacaktır.

Çalışmanın Amacı

Sosyal Bilgiler dersinde yapılacak olan sözlü tarih uygulamasının öğrencilerin öğrenmeleri üzerine etkilerini ortaya çıkarmak çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda aşağıda sayılan alt problemlere de yanıt aranacaktır:

1. Dördüncü sınıf öğrencileri kendiliğinden sözlü tarih uygulaması ile ilgili bir düşünce geliştirebilir mi?
2. Sözlü tarih etkinliği süresince yapılan gözlemler nelerdir?
3. Öğrencilerin sözlü tarih uygulaması etkinliğindeki kendilerine ilişkin öz değerlendirmeleri nelerdir?
4. Sözlü tarih uygulaması etkinliği sonrasında öğrencilerin sözlü tarih kavramıyla ilgili görüşleri ne şekilde değişmektedir?
5. Sözlü tarih yönteminin 4. sınıf öğrencilerine uygulanabilirlik durumu nedir?
6. Dördüncü sınıf öğrencilerine sözlü tarih çalışması yaptırılırken dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?

Çalışmanın Önemi

Bu çalışma Sosyal bilgiler dördüncü sınıf öğretim programında (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018: 14) bahsedildiği üzere: kültür ve miras ünitesi işlenirken “aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık ve vatanseverlik gibi değerlerle kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama ile değişim ve sürekliliği algılama” gibi becerileri öğrencilerin kazanmaları açısından önem arz etmektedir. Yöntem sayesinde uygulamayı yürüten öğrenciler birer tarihçi gibi düşünebilecek onların sosyal becerilerini geliştirecektir.

Çalışma ile sosyal bilgiler derslerinde sözlü tarih yönteminin kullanılmasının faydaları görülebilecek ve öğrencilerin sözlü tarih çalışması yaparken yaşadıkları zorlukların ortaya çıkarılması da mümkün olacaktır. “Canlı çevreye faydası” bakımından öğretmenlerin derslerini daha iyi planlayabilmesine katkısının yanı sıra onlarda sözlü tarih yönteminin daha fazla kullanılması gerektiğinin farkındalığını oluşturacaktır. Ayrıca sınıftaki öğrenme ortamının

yeniden şekillendirilmesi ve sınıf dizaynı gibi “cansız çevreye” de katkı sağlayacak olması da çalışmanın önemli noktalarından biridir.

Sözlü tarih yönteminin eğitimde kullanılması açısından sınırlı sayıda çalışma olması da alana katkı açısından çalışmanın önemini artırmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, uygulamada kullanılan görüşme, gözlem ve değerlendirme formları ve video kayıtları ile sınırlıdır.

2. Araştırma Trabzon'daki bir ilkokulun 4. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. İlgili Tanımlar

1.1.1. Sosyal Bilgiler

Literatürde Sosyal Bilgiler için farklı tanımlar yapıldığı görülmektedir. Doğanay (2004)'a göre sosyal bilgiler: “ Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanılarak insanın fiziksel ve sosyal çevresi ile etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılan, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı” dır.

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'ne (NCSS) göre Sosyal bilgiler;

“Sosyal bilimler ile beşeri bilimlerin vatandaşlık ideallerini desteklemeye yönelik bütünlük çalışmasıdır. Okul programı kapsamında sosyal bilgiler; antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinler ile beşeri bilimler, matematik ve fen bilimlerinin uygun içeriklerinden faydalanılan koordine ve sistematik bir çalışma sağlamaktadır.”

şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca bu kurum tarafından sosyal bilgilerin birincil amacı “Gençlerin, birbirine bağımlı bir dünyada kültürel açıdan çeşitlilik gösteren demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararı için bilgiye dayalı ve gerekçeli kararlar vermelerine yardımcı olmaktır” şeklinde ifade edilmiştir (Zarillo, 2012: 3).

1.1.2. Tarih

Tosh (2005:5) tarihi şu cümlelerle tanımlamıştır;

“Tarih Arapça kökenli bir kelime olup bir nesnenin zamanını belirlemek anlamına gelir. Günlük konuşma dilinde ise tarih kelimesi; hem geçmişte yaşanmış olayları hem de geçmişin tarihçilerin çalışmalarında yeniden oluşturulup aktarılmasını ifade eder.”

Yıldız (2003)'a göre ise tarih tanımı şu şekildedir;

“Toplumların nereden geldiklerini ve nereye gitmekte olduklarını açıklamak gibi son derece hayati bir bilgi birikimi sağlarken, diğer yandan da topluma yolunu sağlıklı bir şekilde çizebileceği bir bilinç de kazandırır. Geçmişle gelecek arasında bir köprü kurmayı bugünü anlayarak gerçekleştirmeye çalışan bu bilim dalının doğru bilinç oluşturmadaki rolü tartışmasızdır.”

Annales ekolünün önemli temsilcisi olan Braudel tarihi; “yalnızca bir tarih, bir tarih metodu yoktur; Metotlar, tarihler, merak konuları, görüş açıları vardır; Yarın başka merak konuları, görüş açıları olacağı gibi” (Braudel, 1989’dan aktaran Özbaran, 2005 :10) şeklinde açıklayarak tarihin farklı yönlerinin önemine dikkat çekmektedir. Jenkins (1997: 17) tarihi, “dünya hakkında bir dizi söylemlerden biri” olarak tanımlamış ve tarih ile geçmişin farklı şeyler olduğunu belirtmiştir.

Tarih farklı dönemlerde siyasi erklerin kullandığı bir bilim olarak görülmüştür. Bu açıdan tarih fayda sağlayan, istenildiğinde kendi amaçları doğrultusunda kullanılan bir malzeme olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda tarihe sırtlarını dayayarak otoriteye isyan eden kişilerle yine tarihi kullanarak isyanı söndürmeye çalışan otoriteler tarafından kullanılan tarih tam bir siyasal savaş alanı olmaktadır (Tosh, 2005: 11). Bu tanım tarihin malzemesinin neler olabileceği sorusunu da akıllara getirmektedir. Acaba tarih malzemesi sadece bilgi ve belgelerin yani kanıtlanabilenlerin tarihi midir? Bu soru hala birçok tarihçi ve bilim adamı tarafından tartışılmaktadır.

1.1.3. Tarih ve Sosyal Bilimler

Sosyal bilimlerin toplumların talep ve isteklerini dengeleme noktasında bireylerin ihtiyacı olan bilgi, beceri ve tutumları kazandırmadaki rolü büyüktür. Bu açıdan sosyal bilimler öncelikli olarak toplumların birbiriyle etkileşimde olacağı bir alan içinde, bireylerin sosyal yaşama adapte olmalarını, onlar için gerekli olan bilgilere ulaşmalarını ve önemli bazı becerileri edinebilmeleri gibi amaçları olan kapsamlı bir yöntem benimsemektedir (Dönmez, 2003: 33).

Tarih çalışmalarının tümü esas olarak bir toplumsal amaca dayanır. Tarihin geçmişte sözlü gelenek ve yazılı kronikler yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılması, günümüzde de profesyonel tarihçilerin kamu fonları tarafından desteklenmesi, okullarda çocuklara tarih eğitimi verilmesi, amatör tarih derneklerinin ortaya çıkışı ve popüler tarih kitaplarının en çok satan kitaplar arasında yer alması hep bu sebepten ötürüdür (Thompson, 1999: 21). Ülkemizde sosyal bilgiler öğretim programına bakıldığında tarih konularının ağırlığının olduğu görülür. “Birey ve

toplum”, “Kültür ve Miras” ve “İnsanlar Yerler ve Çevreler” tarih konularının yoğunlukta olduğu öğrenme alanlarıdır.

1.1.4. Yerel Tarih

Ülkelerin ya da belli bir ülkenin hemen hemen tümünü veya büyük bir kısmını kapsayan genel tarihlerin tam zıttı olarak değerlendirilir. Yerel tarihin konusu coğrafi olarak daha sınırları belli ve genel tarihin aksine küçük alanlardır. Örnek vermek gerekirse kırsal alanlar, ilçeler, şehirler ya da bu bölgelerde yaşayan-yaşamış insanlar yerel tarihin konu alanı içine girer (Calkin, 1942’ten aktaran: Sarıcaoğlu, 2011: 10).

Sıradan insanlar tarih sayesinde kendi hayatları boyunca yüzleştikleri altüstlükleri ve gelişmeleri anlamaya çalışırlar: savaşlar, gençliğin zaman içinde farklılaşan formu gibi sosyal dönüşümler, buharlı makinelerin kullanımdan kalkması gibi teknolojik değişimler vb. özellikle aile tarihi kişiye ölümden sonra bile sürececek, çok daha uzun bir ömür hissi kazandırabilir. Yerel tarih aracılığıyla, bir köy ya da kasaba, değişen niteliklerine anlam arayabilir, bir köye ya da kasabaya yeni gelenler de o yerin tarihini öğrenerek bir kökleşmişlik duygusu edinebilir. Okullarda öğretilen siyasi ve toplumsal tarih çocuklara dahil oldukları toplumun siyasi ve toplumsal yapısının oluşma şeklini açıklamasında, güçlerin ve çatışmaların söz konusu oluşunda nasıl bir rol oynadığını ve oynamaya devam ettiğini anlamada ve bunları kabul etme konusunda yardımcı olur (Thompson, 1999: 2).

Yerel tarih araştırmacılarının sağlam bir yapıda yerel tarih araştırması gerçekleştirebilmeleri için özellikle de yazılı kaynakların eksik kaldığı noktalarda sözlü kaynaklarla desteklenmesi oldukça önemlidir (Öztürkmen, 1998).

Bu tanımlardan hareketle sözlü tarih, hem yerel hem de genel tarihe kaynaklık eden bir araç olabilmektedir. Tarihin kaynakları doğal olarak yetersiz kalabilmektedir. Bu doğrultuda sözlü tarih bazen destekleyici bir araçken bazen başlı başına bir çalışma alanı ve öğretim yöntemi olabilmektedir.

1.1.5. Sözlü Tarih

Geçmiş yaşanmışlıkları, tecrübeleri, kanaatleri bugün ile karşılaştırarak bilim, kültür, siyaset ve birçok farklı alanda meydana gelen kökten değişimleri sebep ve sonuçlarıyla açıklamaya çalışarak geleceğe dair çıkarımda bulunmayı imkânlı kılma rolü, tarihin önemini daha da artırmaktadır. Tarih gerek yazılı gerekse sözlü aktarımlarla geçmişle bugün arasındaki bağı daha anlaşılır kılmakta ve geleceğe daha tecrübeli adımlar atılmasına vesile olmaktadır. Bu doğrultuda son derece rağbet görmeye başlayan sözlü tarih yöntemi tarihin yelpazesini genişletmiştir. Caunce (2001: 244) sözlü tarihi antropoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi disiplinlerle bağlar kuran ve böylece tarih ile insan deneyimlerine daha geniş bir açıyla bakmasını sağlayan tarihin bir bölümü olarak tanımlamıştır.

Temelinde sistemli bir görüşme yöntemini barındıran sözlü tarih, önemi gereği tarihin kapsamına giren olayları yaşayan sıradan kişilerin yaşadıklarını gelecek nesillere aktarmak için korumak ve saklamak amacıyla yapılır (Lehane & Goldman, 1977 : 174) Sözlü tarih çok yakınında olduğumuz ancak çoğu zaman, kayda geçirilmesi göz ardı edilen bilgi kaynaklarından ve çevremizdeki insan birikiminden yararlanmamızı tavsiye eder (Öztürkmen, 1998).

Disiplinler arası işbirliğini artıran bir yöntem olması, sosyoloji, psikoloji ve tarih gibi sosyal bilimlere birbirine bağlanması yöntemin multidisipliner bir alan olan sosyal bilgiler dersleri açısından kullanılmasının önemini göstermektedir (Metin, 2002).

Tarihi anlatmak için bir çok yöntem denenmiştir. Bu durum tarih niteliğinin ve araştırma alanlarının yelpazesinin büyümesine yol açmıştır. Tarihin biraz daha “özel alanını incelemek” veya “mikro tarih” gibi ifadelerle de açıklanan sözlü tarih ile genelin bilgisine ulaşmak mümkündür (Tosh, 2005: 211). Caunce (2016: 12), bir ifadesinde sözlü tarihi daha çok bir malzeme toplama yöntemi şeklinde tanımlayarak sözlü tarihin, geçmişi anlayarak bugüne ışık tutma süreci olduğuna işaret etmiştir.

Sözlü tarih, çağımız için önem arz eden olayları yaşayan ve geçmişin canlı belleği olan bu kişilerin barındırdıkları öyküleri içerir. Bu bilgiler kayda geçirilmezse sonsuza dek yok olma tehlikesi baş gösterebilir (Thompson ve Perks, 1993'ten, aktaran: Ulutak, 2001: 92).

Sarı (2007: 42), sözlü tarihin kapsamını insanlar etrafında kurulmuş bir tarih türü olarak ele almıştır. Ayrıca sözlü tarihle ilgili olarak, tarihin içine hayatı soktuğundan ve tarihin kapsamını da genişlettiğinden söz etmiştir. Sözlü tarihle birlikte lider olmayan, günlük hayatın insanları da tarihin ana aktörlerinden biri olmaktadır. Olayların kahramanları ise toplumun içinde günlük hayatı yaşayan sıradan insanlardır. Tosh'un (2005:193) da ifade ettiği gibi sözlü tarih, yazılı kayıtlardan yola çıkarak aktarılan toplumsal olaylarla birlikte, sıradan kişilerin de sesi olur. Sözlü tarihte sözü edilen sıradan olaylar aslında çoğumuzun hikayesidir (Counce, 2001: 23). Sözlü tarih, resmi kuruluşların ve devlet politikalarının çalıştıkları istatistiki bilgilerin aksine normal yaşamın verilerini daha iyi sunabilmektedir (Stradling, 2003: 122). Bu tanımlardan hareketle sözlü tarihin kaynaklarının ne kadar geniş olabileceği anlaşılmaktadır. Tarihin malzemesi sadece kanıtlarla veya kanıt niteliği taşıyan resmi kaynaklarla sınırlı değildir.

Sözlü tarih kullanımının önemini Thompson, (1999: 233) şu şekilde açıklamıştır: “İnsanlara tarihlerini kendi sözleriyle geri verir ve onlara geçmişini sunarken, kendi kuracakları gelecek için de yol gösterir.”

Counce (2001:17): “Her alan için, sözlü kanıt kullanımı doğal olarak yazılı kanıtı önceler, çünkü konuşma yazıyı önceler. Yargı sistemimizin genelde bizzat mahkeme huzurundaki tanıklığa güvenmesinin açık nedeni, gerekirse o kanıtta o anda müdahale edilebilmesidir” diyerek sözlü tarihin önemini vurgulamıştır.

Cutler (1971), sözlü tarihin bu kadar çok ilgi çekmesini dört nedenle açıklamıştır: Birincisi sözlü kaynakların yazılı kaynakları tamamlayıcı özelliğidir. İkincisi tarihçiye çalışılan dönemin atmosferini anlamasında katkıda bulunmasıdır. Bir diğeri tarihçiyi diğer bilgi kaynaklarının geçerliliği konusunda aydınlatır. Dördüncüsü de görüşmelerden kütüphanelerde yer alacak kadar özel koleksiyonlar oluşmasına olanak tanır (Akçalı Avcı ve Aslan, 2012).

1.2. Sözlü Tarihin Eğitimde Kullanılması

Sözlü tarihin eğitimde kullanılmasıyla ilgili de birçok olumlu görüş bulunmaktadır. Sözlü tarih yöntemi öncelikle öğrenciyi eğitim-öğretim sürecine katarak öğretmen tarafından oluşturulan tek yönlü bilgilendirmeyi ortadan kaldırmaktadır. Bununla birlikte bu yöntem sınıfı etkileşimli bir öğrenme alanı

haline dönüştürerek, gruplar arası ilişkileri geliştirerek öğrencileri eleştirel bakış açısına yönlendirmektedir (Poll, 1995: 146).

Sözlü tarih öğrencilerin ulusal amaçların günlük yaşamlarına etkisini idrak etmelerine, bireysel deneyimlerini ulusal çapta olaylarla ilişkilendirmelerine, sosyal değişimleri algılayarak küresel dünya hakkında daha derin bir anlayış geliştirmelerine katkıda bulunur. Ayrıca öğrencilere geçmişlerini araştırmanın önemini kavratarak öğrencilerin değerlerini anlamasına ve yurttaşlık bilinci oluşmasına katkı sağlar (Dillon, 2000: 603). Sözlü tarihin yüz yüze görüşmeyle oluşturduğu samimiyet insanların önyargılarını azaltarak empati yeteneğini geliştirir (Poll, 1995: 146).

Sözlü tarih yönteminin en önemli özelliklerinden biri de bu bilgiyi aktaracak olan kişilere yani kaynak kişilere ulaşmanın kolaylığıdır. Çünkü kaynak genelde sıradan insanlardır. Tüm bireyleri içine alan bu durum, sözlü tarihi hem samimi hem de herkes açısından ulaşılabilir kılar. İnsanın doğasında var olan anlatma, paylaşma yani sosyalleşme dürtüsü varoluşumuzdan bu yana sözlü tarihin gelişimine temel oluşturmuştur.

Sözlü tarih yöntemi bilgi edinme araçlarından biriyken aynı zamanda eğitimde de kullanılabilen bir akademik beceri geliştirme yöntemi olarak kullanılmaktadır. İlkokul çağındaki küçük yaşlardaki çocukların bile uygulama yapabileceği bu yöntem öğrencilerin bir tarihçi gibi hissetmesini sağlayabilecektir.

1.3. Sözlü Tarihin Gelişimi

İnsan mitolojik dönemden modern zamanlara kadar gelişen süreç içerisinde sürekli olarak kendini anlatma etkinliği ile varlığını daha anlamlı kılmaktadır. Kişi yaşamı boyunca tüm deneyimlerini sözlü iletişim ve anlatma etkinlikleriyle gerçekleştirir. Bu kişisel anlatılar aynı zamanda bireyin kendi tarihini, otobiyografisini oluşturur (Ersoy, 2009: 21). Sözlü tarihin tarihi çok eskilere dayanır. Nitekim şu cümle ile insanlar tarafından günlük yaşama girmiştir: “Önce söz vardı”. Tarih yazımını, doğuşu itibariyle sözün kayda geçirilmesi olarak tanımlamak mümkündür. Herodot ve çağdaşı Thukydides oluşturdukları tarihi o anları yaşayan kişilerle görüşerek yazmışlardır

(Danacıoğlu, 2008:136). Bu bilgiden hareketle tarihin ilk versiyonlarının sözlü tarih çalışması olduğu görölr.

İslam tarihinde de sözlü tarih önem arz etmektedir. İslam tarih yazıcılığında ilk sözlü tarih alışmaları Avrupa ve Amerika'daki çalışmalardan çok önceye, peygamberin ölümlünden (M.S.632) hemen sonraya rastlamaktadır. (Palabıyık, 2008). Hz. Peygamber ve sahabelerinin haberlerinin, sözlerinin korunması ve saklanması bir gereklilik olarak görölmüş ve siyer yazıcılığının başlamasını sağlamıştır (El-Shaman, 1982). Hz. Ebubekir, Hz. Muhammed'in kâtipliğini de yapan Zeyd bin Sabit'i görevlendirerek Kuran-ı Kerim'i yazılı kaynaklarla birlikte sahabelerin hafızalarından yazıya geçirtmiştir. Hz. Osman döneminde de "Osman Mushafi" adı verilen Kur'an da yine yazılı kaynakların eksik kaldığı noktalarda sahabelerin hafızalarından toplanmıştır. Hz. Muhammed'in ve sahabelerin hayatını konu edinen çalışmalarda da sözlü tarihe müracaat edildiği bilinmektedir (Arslan, 2013).

Yeniçağ ve ortaağlara kadar yazılan pek çok tarihin de yine sözlü kültüre dayanmakta olduğunu belirtmek gerekir. Aşıkpaşazade, Gelibolulu Mustafa Ali, Peçevi ve Naima gibi pek çok Osmanlı tarihçisinin dahi sözlü kaynaklara yönelđiđi bilinmektedir. Yine Osmanlı Devletinin kuruluş dönemine ilişkin tarihsel anlatıların çoğu sözlü geleneğe dayanır. Özellikle menkıbe olarak adlandırılan efsanevi hikâyeler sözlü geleneğin ürünüdür (Ocak, 2000). Kendilerinin şahit oldukları dönemi anlatan yazınlara en güzel örnek Âşık Paşazadenin alışmaları (Atsız, 1985: 5) ile Yazıcıoğlu Ali tarafından yazılan Selçuk-name verilebilir.

Ortaçağın kapanışıyla, Avrupa'da matbaanın yaygınlaşması ve basılı eserlerin artması tarih yazıcılığında belge metodunun önem kazanmasını sağlamış ve Fransız İhtilali sonrasında özel arşivlerin açılmasıyla akademik tarih mesleğinin temeli atılmıştır (Tunçay, 1993: 2). Sıradan insanların yaşamından ziyade büyük devlet adamları, kurumlar, önemli komutanlar ve savaş kahramanları gibi "belgelendirilebilenlerin" tarihi, tarihin hammaddesini oluşturmuştu (Danacıoğlu, 2008: 136).

Annales ekolu 20. yüzyılın ilk çeyreğinde tarih alanında önemli bir rol üstlenerek, anılar ve hayat hikayelerinin tarih için çok önemli olduğunu dile

getirmiştir (Metin, 2002). Bu tarihlerde tarih yazıcılığı siyasi ve askeri alandan toplum geneline doğru kaymaktaydı. Bu yönelişte geçmişi, bugün ve gelecek için anlamak ve tarihi elit kesimlerin egemenliğinden kurtarmak isteyen “yeni sosyal tarihçilerin” rolü büyüktü (Iggers, 2000:4). Bu da sözlü tarihe olan ilginin artmasına katkıda bulundu.

1920’lerin sonlarındaki sözlü tarihteki bu canlanma (Tosh, 1984’ten aktaran: Öztürk, 2010) bir mecburiyet gibiydi. 1929’da Amerika’daki iktisadi sıkıntılar sonrasında işsiz kalan araştırmacı ve gazetecilere bir iş imkânı yaratmak amacıyla oluşturulan bir proje sözlü tarihi yeniden gündeme getirmiştir (Danacıoğlu, 2008: 135). Federal Yazarlar Projesi adı verilen bu proje kapsamında, yazar ve gazeteciler ülkenin tamamına yayılmış, eskiden köle olan siyahlar, işçiler ve çiftçilerle bir dizi olağanüstü görüşmeler yapmıştır. Bu kaynakların birçoğu yayınlanmamasına rağmen W.T. Couch’un ‘These Are Our Lives’ (İşte Hayatımız 1939) adıyla yayınlanan sıra dışı eseri, sözlü tarihin radikal potansiyelinin anlaşılmasında olumlu katkı sunmuştur.

Geçmişte devletler içerisinde yaşayan çeşitli gruplar nedeniyle baskı altında tutulan sosyo-kültürel gruplar tarihlerini çoğunlukla kulaktan kulağa aktararak bir sözlü tarih geleneği oluşturmuştur. Bu sebeple sözlü tarih bir yanıyla sözlü belgelere dayalı yapılan mülakatları adlandırmak için başvuru bilgisi toplama tekniği iken diğer yanıyla “kısaç altında tutulan toplulukların” kolektif tarihi hafızası şekline dönüşmüştür (Arslan, 2013). Bu ismi “oral history” olarak kullanan ilk araştırmacı Gould’dur. İkinci Dünya Savaşı ile birlikte cephede savaşan askerlerin taze belleklerindeki anıların yazarlar tarafından kaydedilmesinden oluşan mülakatlara, sözlü tarih adını veren Gould 1942 yılında sözlü tarihin amacını da şöyle açıklıyordu;

“Tarihin krallar, kraliçeler, antlaşmalar, görüşmeler, büyük savaşlar ve Sezar, Napolyon, Pontius Pilate, Kolomb gibi mühim zevattan oluştuğunu sanıyoruz, ama bu sadece yüzeysel tarihtir ve büyük ölçüde yanlıştır. Sözlü tarihle, tarihi aşağılara indirecek, yukarılarda inşa edilen tarih yerine kısa gömleklilerin yani halkın işleri, aşkları, üzüntüleri, yaşam deneyimleri hakkında söylediklerini, bu merasimsiz tarihi koyacağım”(Danacıoğlu, 2008: 135-136).

Bu tanım sözlü tarihin hedef kitesinin kimler olduğunu ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Böylelikle yalnızca önemli kişiler değil sıradan

halkın duyguları yaşayışları da tarihi anlamda önemli bir malzeme olmuş olmuştur.

Sözlü tarih adına ilk önemli adım Amerika’da Allan Nevins tarafından Columbia Üniversitesinde sözlü tarih bölümünün 1948’de kurulmasıyla atılmıştır (Somersan, 1998: 383). Federal yazarlar projesinde ses kayıt ve görüntü cihazları olmadığından görüşmeler not tutularak kaydediliyor, bu yüzden de doğruluğu ve güvenilirliği tartışılıyordu. “Oral History Research Office” adıyla kurulan bu bölümde de tarihe yine yukarıdan bakılmış, sıradan kişiler yerine Amerikan tarihinde önemli roller oynamış ‘Büyük Adam’ların sesleri kaydedilerek anıları derlenmiştir (Thompson, 1999: 52).

1960’lı yılların sonlarından itibaren tarihçiler aile ve topluluk tarihinin önemini fark etmeye başladı ve giderek artan sayıda tarihçi, ‘yeni toplumsal tarihle ilgilenmeye başladı. Bu dönemdeki bazı gelişmeler, özellikle de siyahların yurttaşlık hakları hareketi, yoksulların söz hakkı konusundaki bilincinin artması ve feminizmin doğuşu, Amerika’nın ‘aşağıdan yukarı’ incelenmesi çağrılarına neden oldu (Kyvig ve Marty, 2000’den aktaran: Sarı, 2007: 54). Bu durum ise kadınların, köle, göçmen ve azınlıkların kısaca tarih yazımında dışarıda bırakılanların tarihe dahil olmasına, yerel tarihin önem kazanmasına ve tarihin aşağıdan yazılmasına dönük yönelimler sözlü tarihi, tarih yazımının gündemine tekrar getirmiştir (Akçalı, 2007: 60).

Avrupa’da ise sözlü tarihin uyanışını sağlayan dinamik, Amerika’dakinden farklıdır (Danacıoğlu, 2008: 137). Amerika’da sözlü tarih araştırmalarında temel dinamik siyasi tarih olurken, İngiltere’deki araştırmalarda dinamik sosyoloji ve sosyal tarih olmuştur (Somersan, 1998: 384). 19. yüzyıldaki Sanayi Devrimi’nden sonra İngiltere’deki işçiler üzerinde mülakat ve anket yöntemleriyle incelemeler yapıldı (Sarı, 2007: 58). Böylelikle İşçi sınıfının tarihi ortaya çıkarılmaya çalışıldı. II. Dünya savaşında sosyolojik ve tarihsel araştırmalar sözlü tarihi de kapsamına alarak genişledi. Anılarını başka türlü aktarma imkânı olmayan insanların tarihi ancak sözlü tarih sayesinde gün yüzüne çıkarıldı (Tosh, 1984’ten aktaran: Öztürk, 2010). İkinci Dünya savaşı sonrası dünyada yaşanan siyasi değişim İngiltere’de sözlü tarihin daha da canlanmasını sağladı. Afrika’nın sömürge olmaktan çıkıp bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte kıtadaki yeni uluslar kendilerine ait bir tarihe

ihtiyaç duymaya başladı (Thompson, 1999: 56). Ayrıca İngiltere’de işçi hareketinin 1945 İşçi Partisi hükümetiyle iktidara gelmesiyle toplumsal hayatta büyük değişimler meydana getirmiştir. İşçi sınıfının otobiyografileri ve sonrada sıradan insanların anılarına yer veren ‘Yesterday’s Witness’ (Dünün Tanığı) gibi televizyon dizilerine duyulan merak bu değişimin bir göstergesidir (Thompson, 1999: 56).

Avrupa kıtasındaki sözlü tarihin önemli bir kısmı İkinci Dünya savaşının perde arkasını görme çabasıyla ilgili olmuştur (Caunce, 2016: 76). İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal tarih ve sosyoloji araştırmalarındaki büyük artış sözlü tarih araştırmalarına da yansımıştır (Danacıoğlu, 2008: 137).

Sıradan insanların, gündelik hayatlarının araştırılması tarihle sosyolojiyi birbirine yaklaştırmıştır. 1960’larda üniversitelerin sosyoloji bölümleri aile yaşantısı, iş ve toplulukları konu alan ve görüşmelere dayanan ulusal araştırmaları desteklemektedir. 1973’te Sözlü Tarih Derneğinin kurulmasıyla bu araştırmalar daha da artmıştır. İşte tarih yazımında konusu edilmeyen kişilerin artık tarihin malzemesi olarak kabul görmesine, yerel tarihin araştırılmasına ve tarihin ‘aşağıdan yazılmasına’ yönelik talepler sözlü tarihin hem kapsamını genişletilmiş hem de onu tarih yazımının gündemine getirmiştir (Danacıoğlu 2008, 138). Tarihçilerin birçok konuda bilgi belge bulması çok zorken sözlü tarih yöntemi bu işi kolaylaştırmıştır. Sözlü tarih yöntemi sosyal disiplinlerin ortaya çıkardığı ürünleri kullanmanın yanında var olan kişilerin şahit olduğu tarihi vakalara ulaşmada önemli bir kaynak olmaktadır (Tosh, 1997’den aktaran: Binici, 2014 : 25).

1.4. Türkiye’de Sözlü Tarih Çalışmaları

Türklerin ilk sözlü tarih çalışması olarak görülen Orhun Kitabeleri atlı göçebe bir milletin sözlü kültür geleneğinin medeniyetin bütün katlarında görünmesi açısından kültür tarihimizin önemli bir parçasını oluşturur. (Bayat, 2004). Yazıtlarda Kül-Tegin, Bilge Kağan ve her ikisine de danışmanlık yapan Tonyukuk’un kişilikleri, savaşlarda gösterdikleri kahramanlık, halkı nasıl idare ettikleri, sözlü tanıklıklarla anlatılmaktadır. Yusuf Has Hacib’in “Kutadgu Bilig” adlı eseri de Türklerin İslamiyet’i kabul etmesinden sonraki ilk sözlü tarih

örneğidir. Ancak sözlü tarihçilerin bazısı bu konuya değinmemişlerdir (Arslan, 2013). Türklerde sözlü tarih kavramına girebilecek birçok alan olmakla birlikte sözün sanatta kullanımı ile sözlü tarih boyutu bu alanda da kendini göstermiş ve sözlü tarihin de ilk kaynaklarını oluşturmaya devam etmiştir. Burada bahsedilen sözlü sanatlar edebiyat kavramının çatısı altındadır.

Edebiyatı sözlü tarihin malzemeleri içinde ele alan birçok araştırmacıya göre edebiyat kavramı bütün kapsam ve çağrışım kümesi ile birlikte ele alınmalıdır. Destanlar, masallar, halk hikâyeleri, menkıbeler vb. bu cümledendir. (Üçüncü, 2004). Yazıyla tanışmamış kırsal topluluklar sözlü yöntemlerle geleneklerini sürdürmüşlerdir. Türk toplumunda ozanlar bu işin en iyi uygulayıcılarıydı. (Yıldırım, 1999'dan aktaran: Ersoy, 2004). Halk anlatıları ise toplumun yaşayışını belli bir sanatla anlatan kalıplaşmış iletişim biçimi olmuştur. Türk halk anlatılarının en önemlileri mit, efsane, masal, halk hikayesi ve fıkralardır. Efe hikayeleri, pehlivan hikayeleri, hazine hikayeleri, gelin kaynana hikayeleri vb. ise üzerinde çalışılabilecek halk anlatılarının alt türleridir (Arslan, 2014). Görüldüğü üzere Türk yaşam tarzında ve kültüründe sözün yeri çok geniştir. Hatta sınırsız bir kaynak ortamı sağlamakta ancak sözlü tarih araştırmaları açısından yeterli seviyeye henüz erişememiş, yeni yeni çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Osmanlı dönemine bakıldığında Âşık Paşazade gibi Osmanlı tarihini yazan vakanüvisler yazdıkları tarihlerin önemli bir kısmını kendi tanıklıklarıyla kaleme almıştır (Atsız, 1985: 5-6). Selçuk-name'de 1436'da II. Murat zamanında Yazıcıoğlu Ali tarafından yazılmış Türk dünyası için önemli bir eserdir. Bu eser İslamiyet öncesi Türk kavimlerini ve özellikle de bir Türk boyu olan Oğuzların derin tarihini içermektedir (Demir, 2011). Ayrıca Seyyid Battal Gazi'ye ait kahramanlık hikâyelerini içine alan bir eser olan Battal Gazi Destanı sözlü tarihin önemli örneklerindedir. Battalname'de Battal Gazi'nin Anadolu'da Hıristiyanlarla yaptığı savaşlar konu edilmektedir (<https://www.turkedebiyati.org/battalname.html>, 17 Kasım 2017'te erişildi).

Türkiye'de sosyolojik ve antropolojik açıdan sözlü kaynaklardan yararlanılması yeni olmamakla birlikte tarih içinde kullanımı sınırlıdır (Sarı, 2007:

80). Cumhuriyet sonrası kurulan halk evlerinin katkısıyla kurumsal anlamda sözlü tarih çalışmaları oluşturulmaya başlanmıştır (Danacıoğlu, 2008: 13).

Ülkemizde son yıllarda yerel tarih ilgisinin artması tarih araştırmalarında sözlü tanıklıklara başvurmayı da beraberinde getirmiştir. Özellikle Köy Enstitüleri deneyimi, 1960 askeri darbesi, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve 1980 öncesi anarşik olaylarla ilgili olarak yapılan belgesel ağırlıklı çalışmalarda sözlü tarih yöntemine başvurulmuştur. Çalışmaları yürütenlerin çoğu gerçek birer tarihçi olmasa da (Metin, 2002) bizi ilgilendiren yanı sözlü tarih niteliğinde çalışmalar olmalarıdır.

1980 öncesi çalışmalara örnek olarak Yusuf Hikmet Bayur'un bir Atatürk biyografisi denemesi olan Atatürk'ün Hayatı ve Eseri adlı çalışmasını gösterebiliriz. Tarihi bir şahsiyet olan Atatürk'ün yakınında bulunmuş ve yakınında bulunanların birçoğu ile kişisel dostluklar kurmuş olan Bayur, yazılı belgelerin yanı sıra kendi şahit olduklarını ve başkalarından dinlediklerini/duyduklarını da çalışmasında kullanmıştır (Bayur 1990' dan aktaran: Metin, 2018).

1970'li ve 1980'li yıllarda yaşanan Ermeni terörü ve süregelen Ermeni iddialarına karşı Ermeni katliamlarını bizzat yaşamış veya tanık olmuş kişilerden elde edilen sözlü bilgilere dayalı bazı çalışmaların olduğunu görmekteyiz. Bu tür sözlü tarih denemelerinden olan Gürsoy Solmaz'ın Tanıkların Diliyle Ermeni Vahşeti çalışması, 1983-1984 yıllarında doğu bölgelerimizde Ermeni katliamlarını yaşamış ve hayatta olan 125 kişinin verdiği sözlü bilgilere dayanmaktadır (Solmaz 2001'den aktaran: Metin, 2018).

Bilimsel ya da akademik düzeyde sözlü tarih çalışmalarının ilk örneklerini 1990'lı yılların ortalarından itibaren popüler tarih dergilerinde görmekteyiz. Tarih Vakfının çıkardığı "New Perspectives of Turkey İstanbul ve Toplumsal Tarih" dergilerinde çok sayıda sözlü tarih çalışması yayınlanmıştır. 1980 sonrası dönemin uzun soluklu tarih dergilerinden olan Tarih ve Toplum dergisinin birçok sayısında da sözlü tarih ile ilgili çalışma mevcuttur (Metin, 2018). Tarih vakfının telif tercüme yayınlarının -konu ile ilgili yayınlar için bkz: Geçmişin Sesi (1999) Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi' (2008) Yanı başımızdaki Tarih (2000), Geçmişin İzleri (2001)- alana katkı sağladığını belirtmek gerekir.

1998’de çıkmaya başlayan Yerel Tarih Dergisi de sayfalarında sözlü tarih çalışmalarına yer vermiştir. Çeşitli sosyoloji ve folklor dergilerinde sözlü tarih sayılabilecek çalışmalar yayınlanmıştır (Sarı, 2007: 85).

Türkiye’de geçmişte olduğu gibi günümüzde de klasik tarih algısına bağlı kalınmış ve sözlü tarih genel olarak araştırmacıların gündeminin dışında kalmıştır (Danacıoğlu, 2008: 12). Bu algıyı yıkacak olan önemli bir çalışma olarak 2000 yılında Öztürkmen’in çabalarıyla düzenlenen Uluslar Arası Sözlü Tarih Konferansı, Türkiye’de sözlü tarihin tanınmasına katkıda bulunmuştur (Neyzi, 2011).

Son yıllarda Türkiye’deki üniversitelerde sözlü tarihe olan ilgi artmıştır. Fakat Avrupa ve Amerika’nın dışında üçüncü dünya ülkelerinde bile kullanılmakta olan bu yöntem duyulan ilgi maalesef ülkemizde yeterli seviyede değildir (Sarı, 2007: 88).

1.5. İlköğretimde Sözlü Tarih Kullanımı

Sözlü tarih, tarih uzmanlarının kullanabileceği bir yöntem olmanın yanı sıra ilköğretimde öğrencilerin hem tarihi somutlaştırmalarına yardımcı olabilmesi hem de kendi araştırmalarını gerçekleştirerek bilimsel süreçlerle erken yaşlarda tanışmalarına olanak tanınması açısından önemlidir. Öğretmenler de sınıf içinde öğrenciler ile kendileri arasındaki mesafeyi sözlü tarih yöntemi gibi farklı yöntemler kullanarak kapatabilmektedir (McAdoo, 1980: 414, 420). Bu farklı kaynaklar çağımız yaklaşımları temeliyle göz önüne alındığında, bir öğrenmenin gerçekleşmesi somuttan soyuta, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa olması ilkeleriyle birlikte kullanılmalıdır. Bu yaklaşımlarda öğrenciler kendini merkeze alıp yakın çevrelerinden başlayarak öğrenmeye yönelir. Böylelikle öğrenmeyi bilerek ve anlayarak gerçekleştirirler. Öğrenciler kendilerine uzak bilgilerden hareket ettiklerinde ise anlamaları ve öğrenmeye çalıştıkları kavramlardan bilgileri zihinlerine yerleştirmeleri zor olmaktadır. Kendilerine yakın kavramalardan başlayarak üzerine kata kata öğrenme gerçekleştiğinde de olay ve olguları zihinlerinde anlamlandırmaları daha kolay olacaktır. Birçok derste olduğu gibi sosyal bilgiler dersinin işlenmesi aşamasında eğitim biliminin temel aldığı ilkeleri uygulamak daha yararlı olacaktır. Yukarıda

bahsedilen bu ilkeler doğrultusunda sosyal bilgiler dersi öğretilirken sözlü tarih yönteminin kullanımı öğrencilerin tarihe götürülmesinden ziyade tarihin öğrencilere getirilmesi fırsatını önlerine sunmaktadır.

Günümüz eğitim anlayışı artık öğrenciyi merkeze almakta ve öğrencinin öğrenme çıktılarında ziyade öğrenim süreçlerine yoğunlaşmaktadır. Bu doğrultuda da öğrencinin öğrenme sürecinin en verimli geçtiği yöntemlerin başında daha kalıcı olması açısından yaparak ve yaşayarak öğrendikleri yöntemler gelmektedir. Sözlü tarih yöntemi öğrencinin araştırmasına imkân vererek öğrencileri aktif kılar. Bu da onların bir tarihçi gibi düşünmelerine ve kendi deneyimlerini oluşturmalarına olanak tanır. Öğrenciler kendi deneyimlerini daha kolay hatırladıkları için önceden öğrendikleri bilgileri zihinlerinde tekrar canlandırmakta zorluk yaşamazlar.

Sözlü tarih uygulamasıyla öğrenci geçmişte yaşamış insanların günlük yaşantılarıyla ilgili bilgi sahibi olur ve bunu kendi yaşam koşullarıyla karşılaştırarak değişim ve sürekliliği algılar (Safran ve Ata, 1998). Öğrenciler sözlü tarih vasıtasıyla yalnızca kendi tarihlerini öğrenmekle kalmaz, bunu yazılı hâle de getirirler. Sözlü tarih, insanlara tarihlerini kendi sözleriyle geri verir ve onlara geçmişini sunarken, kendi kuracakları gelecek için de yol gösterir (Thompson, 1999: 233). Sözlü tarih çalışması öğrenciler için eğlencelidir çünkü onlara uygulama şansı verir ve öğrenciler bir tarihçi gibi sorumluluk alırlar. Bir anlamda öğrenciler tarih yapma olanağı elde ederler. Sözlü tarih tarihi yapan ve onun parçası olanlarla yani geçmişle insani bir bağ kurmalarını sağlar (Whitman, 2000: 472).

Bu özelliklerinden ötürü sözlü tarih okulda, üniversitede, kolejde yetişkin eğitiminde ya da topluluk merkezlerinde, gerek gruplar, gerekse bireysel öğrenci girişimleri açısından proje çalışmalarına özellikle uygundur. Sözlü tarih çalışması her yerde yürütülebilir. Ülkenin herhangi bir bölgesinde yerel olarak çalışılabilecek pek çok konu vardır: bir yerel sanayinin veya zanaatın tarihi, belirli bir topluluktaki sosyal ilişkiler, kültür ve lehçe, aile içindeki değişimler, savaşların ve grevlerin sonuçları ve bunun gibi pek çok konu. Bir sözlü tarih projesi her durumda uygulanabilir. Proje birtakım güncel konuların tarihsel

kökenlerine odaklandığı takdirde tarih çalışmalarının günümüz ortamına uygunluğunu da gözler önüne serecektir. (Thompson, 1999: 7-8)

Tamamlayıcı tarih öğretim stratejileri için mükemmel bir başlangıç noktası olan sözlü tarih, öğrencilerin içeriğe yönelik ilgilerini artırmakta ve tarihçilerin kullandığı araçları kullanma fırsatı vermektedir (Wolfinger, 2008'den aktaran: Akbaba ve Kılcan). Öğrenciler bireysel veya grup çalışması şeklinde sözlü tarih çalışmasını yürütebilir. Ayrıca öğrenciler grup çalışması aracılığı ile işbirlikli öğrenmenin faydalarından da yararlanabilirler (Sarı, 2007: 109). Öğrenciler, sözlü tarih projelerini yapmaya başladıklarında “küçük birer tarihçi” olurlar ayrıca eleştirel düşünme kapasiteleri gelişir. Böylesi projeler öğrenciler ile ailelerini sınıfta veya diğer etkinliklerde bir araya getirir. Ayrıca öğrencilerin dünyayı diğer insanların gözüyle görmeye teşvik ederek onların empati kazanmalarını sağlar (MEB, 2005). Sözlü tarih sayesinde öğrenciler, ders kitaplarına, öğretmenlere, akademik yayınlara ve kitle iletişim araçlarına eleştirel bir gözle bakabilir (Stradling, 2003: 198).

Tarih çalışmalarını kanıtlara dayandırmak bilimsel bir araştırmanın temeli için önem arz eder. Öğrencilerin sözlü tarih uygulaması yaparken yaptıkları görüşmeyi kayıt altına almalarının öneminden bahsetmenin yanı sıra görüşülen kişilerden anlatılan zamanla ilgili somut kanıtların da istenmesi öğrencilere hatırlatılmalıdır.

1.6. Sözlü Tarihin Öğrencilere Kazandırdığı Beceriler

Sözlü tarih, görüşme yapan çocuklara birçok beceri kazandırmaktadır. Nitekim 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda da sözlü tarih etkinliğinin kazandırdığı beceriler arasında, dinleme, gözlem, soru sorma, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, bilgi yığını içerisinde ilgili bilgiyi bulma, kendilerinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme ile değişim ve sürekliliği algılama (MEB, 2005) sayılmıştır. Bu özelliklerle donatılmış bir öğrenci yalnızca tarihi kalıcı bir şekilde öğrenmiş ya da tarih dersinde başarılı olmuş olmayacak aynı zamanda hayatta başarılı olmanın koşulları olan farklı meziyetleri de edinmiş olacaktır. Böylelikle öğrenciler sadece tarih dersi için değil tüm derslerinde ve hatta günlük hayatta karşılaştıkları problemleri kazanmış

oldukları bu analitik düşünebilme becerileri ile çözümlenebilirler. Sözlü tarih uygulaması deneyimi ile analitik düşünme yetisini geliştirmiş olan öğrenciler karşılaştıkları problemler karşısında pratik çözümler üretebilirler.

Sözlü tarih uygulaması öğrenciler için uygulaması kolay ve öğretici olmasının yanında uygulamaya ilişkin esas, ilke ve kuralları olan bir yöntemdir. Uygulamada, konuyu ele alan öğrencinin ve aktarıcının yanında öğretmenin de rolü önemlidir. Bu yönetime ilişkin aşamalar aşağıda sunulmuştur.

1.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarihin Uygulama Aşamaları

1.7.1. Konunun Seçilmesi

Çalışmada ilk olarak uygun bir problem belirlenmelidir. Bir kaynağın kullanılabilirliği, konu ile ilgili yanıtların o kaynaktan çıkabilme düzeyine bağlıdır (Grele, 2003'ten aktaran: Akçalı Avcı ve Aslan, 2012). Araştırma yapılacak konunun belirlenmesi öğrencilerin neyi araştıracaklarını bilmeleri açısından önemlidir. Sınırları çizilen konuda bir proje hazırlığı yapılır. Eğitim ve öğretim çalışmalarında düzenlenecek bütün etkinlikler, dersin hedef ve davranışlarına uygun olmalıdır (Demircioğlu, 2005: 56).

Sözlü tarih uygulamasında konular özellikle küçük yaş gruplarında seviyeye uygun seçilmelidir (Welton ve Mallan, 1999: 109). İlk ve ortaöğretim düzeyinde sözlü tarih uygulaması yaptıracak öğretmenler dersleri çerçevesinde yapacakları çalışmayı işledikleri konuların hedefleri doğrultusunda organize etmelidirler. Yararlanılabilecek kişiler ve çalışma alanlarına ilişkin örneklere Demircioğlu (2005: 56), şu şekilde değinmiştir:

1. Öğrencilerin anne baba ve diğer yakınlarıyla yürütebilecekleri etkinlikler,
2. Emekli öğretmen, işçi, memur, tüccar asker vb. kişilerle yürütülebilecek etkinlikler,
3. Soyadlarının nereden geldiği ve manaları, önemli günler, en çok yenen yemekler, en çok oynanan oyunlar, ziyaret ve eğlence yerleri, hikâyeler, ulaşım barınma vb. konular,
4. Okul civarında gerçekleşmiş olan sosyal olayların şahitliğini yaşamış kişiler,

5. Birçok meslek mensubu, insanlarla ilişkili pek çok mekan ve okul çevresindeki insanları kapsar. Sözlü tarih uygulamalarındaki en önemli iki unsur anlamak ve fark etmektir.

1.7.2. Görüşme Yapılacak Kişinin Belirlenmesi

Görüşme yapılacak kişinin yaşlı fakat uzun söyleşiler yürütebilecek kadar sağlıklı olması tercih edilir (Grele, 2003'ten aktaran: Akçalı Avcı ve Aslan, 2012). Görüşmeden önce konuşulacak kişi hakkında mümkün olduğunca çok şey bilmek gerekir. Ayrıca görüşmeye randevulu gidilmeli, görüşme öncesi görüşülecek temaların listesi hazır olmalı hatta kısaltılmış bir tema metni hazırlanmalıdır (Danacıoğlu, 2008: 143).

Öğretmenler görüşülecek kişinin seçimini çoğunlukla öğrencilere bırakır. Ama görüşme yapılacak kişileri bizzat öğretmen de belirlemesi avantaj sağlayabilir. Öğretmen o kişinin bellek gücünü, bir olay ya da yaşamının bazı yönleri üzerine konuşma becerisini ve projede yer almaya ne ölçüde istekli olduğunu anlama fırsatı olabilir (Stradling, 2003: 206).

Görüşme yapılacak kişiyle randevu almadan önce, hangi bilgilere ulaşılmak istendiği belirlenmelidir. Ayrıca görüşülecek kişinin konuşkan ve öğrencilerle sıcak bir iletişim kurabilecek yapıda olması gerektiği vurgulanmalıdır (Demircioğlu, 2005: 58).

1.7.3. Soruların Hazırlanması

Görüşülecek kişilere belirlenen konuya yönelik yöneltilen soruların tespit edilmesi safhasıdır. Görüşme yapmadan önce soru seçimi yapılması görüşmenin etkili geçmesini sağlaması açısından önemlidir.

Her öğrenciden görüşmeye temel olabilecek üç-beş araştırma sorusu hazırlaması istenir. Araştırma soruları gerçek görüşme sorularıyla aynı değildir; daha çok öğrencilerin öğrenmek istedikleri şeyleri gösterir. Daha sonraları düzenlenecek bir oturumda bir dizi araştırma sorusu üzerinde görüş birliğine varılır. Araştırma sorularından da gerçek görüşme sorularına ulaşılabilir (Stradling, 2003: 206).

Görüşme konusu ve görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesinden sonra görüşme aşamasına geçilir. Öğrencilerin ilk görüşme heyecanını yenmeleri açısından sınıfta mini görüşme provaları yapılabilir (Ardemendo ve Kuszmar, 2009; Walbert, 2004'ten aktaran: Dere ve Kızılay, 2017). Böylelikle öğrenciler görüşme sürecindeki sorulacak sorulara verilen cevapların detaylarına ulaşılabilecek yeni soruların ne olabileceğini kavrayacaklar ve bir görüşmeyi nasıl değerlendireceklerini anlayabileceklerdir (Neuenschwander, 1976'den aktaran: Dere ve Kızılay, 2017).

Görüşme provalarını takiben öğrenciler hazırlamış oldukları sorularla, eğer soru hazırlamakta zorlanmışsalar da öğretmen destekli sorularla görüşmelerini sürdürebilirler (Shumway ve Hartley, 1973'ten aktaran Dere ve Kızılay 2017). Bu sorular genişletilebilir, eklemeler yapılabilir.

1.7.4. Görüşmenin Düzenlenmesi

Bir sözlü tarih projesinde genel olarak önerilen teke tek görüşmedir. Tanıklarla teke tek görüşüldükten sonra grup görüşmesi de yapılabilir (Danacıoğlu, 2008: 143). Öğrencilerin görüşme yapacakları kişileri bulmalarında öğretmenler yardımcı olabilir. Ancak öğrencinin kaynak kişiyle iletişime geçmesine (telefon, e-posta vb. yollarla) çalışmasının amacını ve içeriğini görüşülecek kişiye aktarmasına (McLellan, 2014'ten aktaran Dere ve Kızılay 2017) olanak verilmelidir. Bireysel görüşmelerde aile büyükleri ve yakınlarıyla görüşme yapılması daha kolaydır. Ancak ilkokul öğrencileri için konu ile alakalı kaynak kişi bulma sorunu olduğunda ya da aynı anda bütün sınıfın konuyu anlaması amaçlandığında kaynak kişi sınıfa çağrılarak sözlü tarih uygulaması gerçekleştirilebilir (Walbert, 2004'ten aktaran Dere ve Kızılay, 2017).

Kendi kayıtlı görüşmelerini yapmadan önce sınıfta, eşli etkinliğin bir parçası olarak birbiriyle görüşme yapmak birçok öğrenci için çok yararlıdır. Uygulama görüşmesi kısa olabilir; her öğrencinin beş dakika uygulama imkânının olduğu 10 dakikalık görüşmeleri nasıl hissedildiği, neyin zor, neyin kolay olduğu hakkında kısa bir sınıf tartışması takip eder. Kısa uygulamalar bile süreçle aşinalık kurar. Ek olarak, bu kısa görüşmeler birçok tartışmaya teşvik eder; isteksiz veya ilgili öğrenciler bu sınıf oturumlarından sonra “sorguladıkları” için genellikle

deneyimlerini paylaşmakta isteklidir (Paul, 1997'den aktaran: Sarı, 2007: 115). Görüşmenin yürütülebileceği mekânları şekilde sınıflandırılmıştır:

- Görüşme yapılacak kişinin bizzat sınıfa getirilmesi
- Görüşme yapılacak kişinin bir grup öğrenci tarafından ziyaret edilmesi
- Görüşme yapılacak kişinin okula getirilmesi
- Ders öğretmenin görüşme yapacak kişinin evini bizzat ziyaret etmesi (Andreeti 1993'ten aktaran Demircioğlu, 2005: 314)
- Öğrencilerin yapacağı görüşmedeki kritik durumları öğretmen bilmeli ve öğrencileri bu konularda uyarmalıdır. Dikkat edilecek hususlar şunlardır:
- Görüşme dikkatlice hazırlanmalıdır.
- Görüşmeye randevulu gidilmelidir.
- Görüşmede ilk olarak kısa bir özgeçmiş bilgisi alınmalıdır. Görüşme sırasında araştırmacının anlatıcıyla kuracağı göz teması da çok önemlidir (Danacıoğlu, 2008: 143).
- Görüşme süresi uzun tutulmamalıdır. İlkokul öğrencileri için yarım saat civarı ideal olmalıdır.

Açık uçlu sorular kişinin bakış açısını ortaya çıkarmak açısından önemlidir. Dolayısıyla bakış açısını ortaya koymak için kurguya ve olaylara müdahaleden kaçınmak şartıyla görüşülen kişi olabildiğince konuya yönlendirilerek uzun uzun konuşturulmalıdır. Görüşmeci ise net ve kısa cümleler kurmalıdır (Öztürkmen, 2002: 117). Görüşme sırasında dikkat edilmesi gereken bazı durumlara Stradling (2003: 20) şu şekilde değinmiştir:

- Görüşmeye zamanında ve hazır gidilmeli, görüşülen kişiye karşı nazik olunmalıdır.
- Dinleme önemlidir. Görüşülen kişinin daha önce başka bir soruyu yanıtlarken verdiği bir bilgi tekrar sorulmamalıdır.
- Sabırlı olunmalı, kişinin verdiği yanıtlara düzeltmeler yapılmamalı ve tartışmaya girilmemelidir
- Konuşmaya çok sık müdahale edilmemelidir.
- Görüşme teşekkürle bitirilmeli sonrada yazılı bir teşekkür yollanmalıdır.

1.7.5. Görüşmede Elde Edilen Bilgilerin Düzenlenmesi

Bu aşamada öğrencilere elde ettikleri bilgi belge kanıt kayıt ve dokümanların düzenlenmesi aşamasıdır. Sözlü tarih yönteminde bilgi elde etmek kadar onu düzenlemek de önemlidir. Kaydedilen bilgiler çözümlenerek, araştırma konusu ışığında kategorilere ayrılmalı, fotoğraf ve belgeler de ait olduğu konunun içinde yer almalıdır (Demircioğlu, 2005: 60). Düzenlenen evraklar işlem sırasına göre, elde edilen bilgiler de tarih sırasına göre sıralanmalıdır. Açık ve anlaşılır bir dil kullanılmalıdır.

1.7.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışma sonunda öğretmen bir değerlendirme yapmak ve not vermek durumundadır. Bu konuda verilen kararlar bir zemine oturtulmalıdır. Değerlendirme süreci muhakkak standardize edilmeli, öğrenci bu kıstaslar hususunda bilgilendirilmeli, yazdıklarının uygun olup olmadığı değerlendirilmeli ve nihayetinde öğrencilere geri bildirimde bulunulmalıdır (Ede, 1977' den aktaran: Akçalı Avcı ve Aslan: 2012).

Öğretmen değerlendirme sürecinde de bazı kurallara uymalıdır. İlk olarak çalışmanın başlığı ve odak noktasını incelemeli, ardından kaydın uygun biçimde tasnif edilip edilemediğine bakmalıdır. Kaydın girişinde dinleyici için temel bir bilgi olup olmadığını değerlendirir. Soru sorarken görüşüleni yönlendiren sorular sorulup sorulmadığını ve önyargılı yorumların yapıp yapılmadığını incelemelidir. Görüşmenin genel stilini değerlendirmelidir (örneğin aceleci bir yaklaşım anlatıcının bazı bilgileri atlamasına neden olabilir). Sonrasında kaydın dinlenebilirlik niteliğini değerlendirmelidir (örneğin fonda kaydın kalitesini etkileyecek yüksek sesler var mı?). Son olarak görüşmenin tarihsel değerine yönelik bir değerlendirme yapılmalıdır (örneğin görüşülen kişi yetersiz bilgi verse de öğrenci aşama ve kurallarına uygun bir görüşme yapmış olabilir ya da tam tersi bir durum ortaya çıkmış olabilir). Öğrencilerin verdiği metinlerin incelenmesinde üç temel ölçüt vardır:

- Okunabilirlik: Metin rahatlıkla okunabiliyor mu?
- Form: örneğin kapak var mı ya da metinden bilgiye kolay ulaşıyor mu?

- İzin: görüşülen kişiden yazılı izin alınıp alınmadığı (Fonsino, 1980).

Öğrencilerin sözlü tarih çalışmalarını bitirmelerinin ardından, sınıfta arkadaşlarına sunum yapmaları önemlidir. Böylesi bir çalışmanın ardından öğretmenler, öğrencileri, yukarıda süreçleri verilen aşamaları göz önünde bulundurarak hazırlayacakları “sözlü tarih çalışması değerlendirme formu”, öz değerlendirme formu ve/veya akran değerlendirme formları ile değerlendirebilirler (Kabapınar ve İncegöl: 2016).

1.7.7. Sözlü Tarih Çalışmalarında Öğretmenin Rolü

Sosyal bilgiler öğretmeni sınıf içinde bir rehber ve öğrenme ortağı konumunda olmalıdır. Öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmanın yanında, yapacağı sınıf içi etkinliklerde örnek etkinliklerden faydalanarak çevre imkânlarına göre planlama ve programlama yapmayı da bilmelidir (Özdemir, 2009: 40).

Sözlü tarih etkinliklerinin en iyi şekilde yürütülmesi için öğretmene önemli görevler düşmektedir. Öğretim programında yer alan ve Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması istenen sözlü tarih uygulamalarıyla ilgili birçok etkinlik örneği öğretmene uygulama aşamasında yardımcı olmaktadır. Diğer taraftan öğretmenin uygulamayı yürütebilmesi için de yeterli donanıma sahip olması elzemdir.

Sözlü tarih uygulaması gibi etkinliklerin uygulanması noktasında grup rehberliği, eğitici drama, grup çalışmaları, demokratik sınıf yönetimi, sosyal beceri eğitimi ve yaratıcılık eğitimi gibi konularda yeterlilik sahibi olmak etkinliklerin verimliliği açısından öğretmene çok yardımcı olacaktır (Polat, 2009: 23).

Öğrencilere daha önce denenmiş sözlü tarih çalışmalarından örnekler göstermek öğrencilerin ufkunu açabilir. Ayrıca temel görüşme teknikleri üzerinde durulmalı ve bu tekniklerden örnekler verilmelidir. Öğretmen tarafından dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri öğrencilerin kaynak kişilere eleştirel bakmasını sağlamak ve bu kişilerden elde edilen delillerin doğruluğunun sorgulanması gerektiğini hatırlatmaktır (Hagopian, 2000: 595). Bunun yanında öğrencilere görüşmeyi desteklemek açısından önem arz eden ikincil kaynaklara

ulaşmalarının öneminden bahsedilmeli ve bu konuda gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır (Dillon, 2000: 603). Çalışma takvimi oluşturulmalı bu takvimden öğrenciler haberdar edilmelidir. Öğrencilerin zorlanabileceği noktalar iyi tespit edilerek öğrenciye rehberlik edilmelidir. Metnin yazılması aşaması için nasıl dipnot ve referans listeleri oluşturacakları anlatılmalıdır (Poll, 1995: 146-148). Öğrencileri değerlendirirken bütün bu noktalara dikkat edilmesi gerekir.

1.8. İlgili Araştırmalar

1.8.1. Tezler

Sarı (2007), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı Beceri ve Tutumlarına Etkisi* adlı doktora tezi çalışmasıyla yeni sosyal bilgiler anlayışının önemli bir unsuru olan sözlü tarih yöntemini teorik ve pratik anlamda tanıtmayı amaçlamıştır.

İncegül (2010), *Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması* adıyla bir yüksek lisans çalışması yaparak ilkokul öğrencilerinin sözlü tarihe ilişkin bakış açılarının geliştirmeyi amaçlamıştır.

Kaya (2013), *Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarih: Amaç, İçerik, Uygulama (2013)* adlı yüksek lisans çalışması öğrenci verilerinden elde ettikleri bilgilerden hareketle sözlü tarihin öğrencilere iletişim becerisi başta olmak üzere birçok beceriyi kazandırdığını, öğrencilerin uygulama süresince istekli olduklarını ve merakla birlikte heyecan da yaşadıklarını ortaya koymuştur.

1.8.2. Makaleler

Yazıcı ve Mert (2017), *Sözlü Tarih Yönteminin 4. Sınıf Düzeyinde Etkililiği* adlı makaleyle sosyal bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının ilkokul 4.sınıf öğrencileri üzerindeki etkililiğini ölçerek yöntemin bu öğrencilere uygulanabilecek bir yöntem olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dere ve Kızılay (2017) , *Aile Tarihinin Araştırılmasında Sözlü Tarihin Kullanımı: İkokul Öğrencilerinin Tecrübeleri* adlı makale ile öğrencilerin sözlü tarih yöntemi kullanmaktan hoşlandıklarını, ailesi ve yakın çevresini daha

yakından tanıdıklarını, karşılaştırma yapıp değişim ve sürekliliği algıladıklarını ortaya koymuşlardır.

Beldağ ve Balcı (2017), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Yönteminin Kullanımı* adıyla nitel bir çalışma yürütmüş bu çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın uygulayıcıları olan öğretmenlerin sözlü tarih yöntemine ilişkin görüşlerinin inceleyip değerlendirmişlerdir.

1.8.3. Kitaplar ve Kitap Bölümleri

Thompson (1999), *Geçmişin Sesi*, adlı çalışmasında klasik tarih yazımının dışında bir yöntem olarak sözlü tarihi her türden araştırmacı için ele almış ve sözlü tarihin kendi geçmişini incelemiş ve değerlendirmiştir.

Danacıoğlu (2001), *Geçmişin İzleri* kitabını;

“Yakın çevremizdeki tarihsel izlerin, yaşadığımız mahallenin, sokağın ve evin, bitirdiğimiz ilkokulun tarihini araştırmak isteyenler, topluluklar arası ilişkilerin, ailelerin, bir yerleşim yerinin toplumsal-etnik mozaığının peşine düşenler vb. için kaleme alınmış bu kitap tarihi bize yaklaştırmayı ve aslında her yanımızın bir şekilde tarihle çevrili olduğunu göstermeyi amaçlıyor” şeklinde özetleyerek sözlü tarihe önemli bir kaynak sağlamıştır.

Cauance (2001), *Sözlü Tarih Ve Yerel Tarihçi* (2001) adlı kitabıyla sözlü tarihi enine boyuna işlemiştir. Bu kitap sözlü tarih uygulayıcıları için bir kılavuz kitap niteliğindedir.

1.8.4. Üniversiteler

Ege ve Dokuz Eylül üniversitelerinde tez çalışmalarının mikro alanlara yönlendirilmesi ile çok sayıda sözlü çalışmaya girişilmiş ve bazıları da yayınlanmıştır. Özellikle Ege bölgesinde Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrası ile toplumsal hafızadaki izlerin derlenmesi için yapılan pilot çalışmalar 1990'ların ortalarından itibaren sözlü tarih olarak birçok çalışmanın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ayrıca Boğaziçi Üniversitesinde sözlü tarih ders olarak okutulmaktadır (Öztürkmen, 1996, 2002'den aktaran: Sarı 2007: 84).

Sabancı Üniversitesi'nde ders programlarının başladığı 1999 yılından itibaren Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde öğretim üyeleri ve öğrenciler çeşitli dersler ve projeler bağlamında sözlü tarih çalışmaları yapmaktadırlar.

Bununla birlikte artık birçok üniversitede sözlü tarih dersi seçmeli veya zorunlu ders olarak verilmekte ve sözlü tarih konusu üzerine araştırmalar yapılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.Araştırmanı Yöntemi

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının öğrencilerin öğrenmeleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma konusunun kendi doğal şartlarında gözlemlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla benimsenen yöntem nitel araştırma yöntemidir. Bu araştırma yöntemi kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alır. (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 45). Dolayısı ile araştırmanın doğal ortamında oluşan olay, durum veya davranışlara yoğunlaşarak sürdürülmesi ve araştırma sonuçlarının genelleme amaçları taşınamaması (Büyüköztürk, 2008: 201) bu araştırmanın da kullanılan yöntemin tercih edilme sebebini ortaya koymaktadır.

2.2.Araştırmanın Modeli

Çalışma, öğretmen ve bizzat uygulamanın içinde olan araştırmacının birlikte gerçekleştirdiği bir çalışma olmuştur. Bir veya birkaç durumun derinlemesine araştırmasını bütüncül bir yaklaşımla araştırıp bireylerin ilgili durumu nasıl etkilediklerini ve ilgili durumdan nasıl etkilendiklerini analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımı (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 119) olan durum araştırması bu araştırmanın desenini oluşturmuştur. Araştırmada sözlü tarih çalışmasının derste öğrenciler tarafından uygulanması öncesi, uygulanma aşaması ve uygulama sonrası gibi süreçler değerlendirilmiştir. Bu süreçte araştırma ve uygulama iç içe olmuştur. Yani araştırma sonuçlarının uygulamaya hemen aktarılabilmesi ve uygulamadaki sonuçların doğrudan araştırılarak yeni sonuçlara ulaşılabilmesi noktası (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 119) hızlı geri dönüş ve anında müdahaleye olanak sağlamıştır. Araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik bulgulardaki mantıksal ilişki ile sağlanmıştır.

2.3.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Trabzon ili sınırları dâhilinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokulundaki yedisi kız altısı erkek olmak üzere “13” dördüncü sınıf öğrencisi ve bu öğrencilerin sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

2.4.Veri Toplama Araçları

Belirlenen ünite olan “İyi ki Var” ünitesi kapsamında öğrencilere sözlü tarih çalışması yaptırılmıştır. Uygulama yapılan grubun öğretmeni ile yürütülen çalışmada öğrencilerin yeterlilikleri (uygulama öncesi) ve kazanımları (uygulama sonrası) hakkında veriler toplanmıştır. Nitel araştırmalarda elde edilen verilerin geçerliği ve ulaşılan sonuçların doğruluğu hassas bir konu olduğu için, birçok araştırmacı birden fazla veri toplama yöntemi kullanarak elde ettiği verileri teyit etmeye ve geçerliliklerini çok boyutlu olarak kanıtlamaya çaba gösterir. (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 96). Bu çalışmada da sözlü tarih uygulamasının öğrenciler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla çeşitli veri toplama araçları kullanılmıştır. Bunlar; gözlem formu, görüşme formu ve öz değerlendirme formudur.

2.4.1.Gözlem Formu

Veri toplama araçlarından biri gözlem formudur. Araştırmacı, araştırma konusu ile ilgili olarak gerekli gördüğü her ortamdan, kişisel haklar ve etik ihlaller yapmadığı sürece gözlem tekniği ile veri toplayabilmektedir (Şahin, 2009: 147). Gözlem; “herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir” (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 199). Eğer bir araştırmacı, herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa, gözlem yöntemini rahatlıkla kullanabilir (Bailey, 1982'den aktaran: Çayır, 2010). Bu araştırmada gözlem türlerinden yarı yapılandırılmış gözlem veri toplama tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte gözlenen ortamlarla ilgili durumlar gözlem formlarına yazılır. Gözlem formu oluşturmak için literatür taraması yapılmış ve tarama sonucunda elde edilen ifadeler revizyona uğramıştır. Buna göre çalışmanın amacına uygun şekilde gözlem formu oluşturulmuştur.

Veri çeşitliliği ve bunların karşılaştırılarak analiz edilebilmesi ile güvenilirlik çalışması yapılır. Çalışmada da ders öğretmenin yanı sıra

araştırmacı da gözlem yapmış ve elde edilen veriler karşılaştırılmıştır. Çalışmadaki veri toplama araçlarının ortaya çıkarılması esnasında da bilimsel araştırma yöntemleri üzerine çalışan iki uzmanın fikirleri alınmıştır. Bu kapsamda veri toplama araçlarının yapı geçerliliği ortaya konulmuştur. Araştırmada kullanılan gözlem formu EK1’de gösterilmiştir.

Çalışmaya katılan 13 öğrenci sözlü tarih çalışması ile ilgili planlanan sürece dahil olmuş ve öğrencilerin sürece ilişkin değerlendirmeleri üç ana başlık halinde incelenmiştir. Bu başlıklar şunlardır: “Görüşmenin hazırlanması”, “görüşmenin uygulanması” ve “elde edilen bilgilerin düzenlenmesi ve sunum”. Her başlıkta değerlendirme alt başlıkları bulunmaktadır. Bu alt başlıkların her biri beşer puan değerinde olup değerlendirmelerin tam puanı 115’e tekabül etmektedir. Görüşme hazırlama sürecinde öğrencilerin değerlendirilmesi her biri beş puanlık yedi farklı ölçüte göre yapılmış olup öğrencilerin değerlendirmeye tabi tutulduğu kriterler ise şunlardır:

Görüşmenin amacını anlama, görüşülecek konu hakkında bilgi toplandı sorular sorma, görüşme yapılacak kişi ile ilgili bilgi toplama, görüşme yapılacak uygun kişiyi seçme, görüşme yapılacak kişiye konu ile ilgili bilgi verme, görüşme için randevu alma, görüşme araç ve gereçlerini hazırlama (7*5=35 Puan).

Görüşmenin uygulanması aşamasında öğrencilerin değerlendirilmesi, her biri beş puanlık 10 farklı ölçüte göre yapılmış olup öğrencilerin değerlendirmeye tabi tutulduğu kriterler ise şunlardır:

Görüşmeyi belirlenen tarih ve saatte yapmak, kendini tanıtmak, görüşme yapılan kişiyi ve görüşmenin amacını belirtmek, gerek gördüğünde kaynak kişi yaşlı ve hasta ise dinlendirmek, anlatıcının sözünü kesmemek, görüşmede ikincil kaynaklardan yararlanmak, görüşme ile ilgili ekstra sorular sormak ve notlar tutmak, görüşmeyi yazılı olarak kayıt altına almak, görüşme kaydının net ve anlaşılır olması, görüşülen kişinin sözlü onayını ve imzasını almak (10*5= 50 Puan).

Görüşmede elde edilen bilgilerin düzenlenmesi ve sunum aşamasında öğrenci değerlendirmesi her biri beş puanlık altı farklı ölçüte göre yapılmış olup öğrencilerin değerlendirmeye tabi tutulduğu kriterler ise şunlardır:

Belgelerin bütünlük içinde sınıflanmasına özen göstermek, aynı konudaki bilgiler artarda yerleştirmek, fotoğraflar ve belgelerin ait olduğu konu içinde yer alması, elde edilen bilgilerden çıkarımda bulunmak, noktalama ve imla kurallarına dikkat etmek, ödevi zamanında teslim etmek (6*5= 30 Puan).

Her başlıkta değerlendirme alt başlıkları bulunmaktadır. Araştırmacı ve öğretmen tarafından projenin yapısına ilişkin bulunan nitelik düzeyleri ise “Çok İyi(5), İyi(4), Orta(3), Kabul edilebilir(2) ve Zayıf(1) ”olarak belirlenmiştir.

Sonrasında ise öğrencilerin tam puanları Milli Eğitimde verilen not ölçütlerine göre düzenlenmiş bu nedenle öğrenci tam puanları 100 lük puan sistemine uyarlanmıştır. Öğrenci değerlendirmede kullanılan nitelik düzeyleri ise değiştirilmiştir. Öğretmen tüm süreçte öğrencileri takip etmiş ve sürecin her aşamasında her bir öğrenci için belirlenen bu kriterler dahilinde puanlamalar yapmıştır.

2.4.2.Görüşme formu (yarı yapılandırılmış)

Çalışmadaki bir diğer veri toplama aracı olan görüşme yöntemini Steward ve Ceash (1985), “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” şeklinde tanımlamıştır (Biberci ve Başer, 2012). Bu doğrultuda öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Bu veri toplama tekniği ile farklı kişilerden aynı tür bilgilerin alınması (Patton, 1987’den aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2005: 122) amaçlanmıştır.

Görüşme formları öğrencilerin sözlü tarih kavramına yakınlıklarına ve tarihi nasıl öğrenebilecekleri konusundaki düşüncelerine ulaşabilme konusunda veri sağlamıştır. Uygulama öncesindeki durumlarının tespitinde öğrencilere hiçbir ön bilgi ve ipucu verilmeyerek mevcut durumları tespit edilmiştir. Uygulama sonrasında ise yine aynı sorular öğrencilere sorulmuş ve verdikleri cevaplar ön görüşmedeki cevaplarla karşılaştırılmıştır. Ön görüşme ve son görüşme soruları araştırmacı ve sınıf öğretmeni ile birlikte hazırlanmış olup temel eğitim alanında iki eğitim uzmanı tarafından gözden geçirilerek ilkokul 4. sınıf seviyesindeki öğrenciler için uygun olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, öğrencilerin düşüncelerini anlamak açısından açık uçlu sorular kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu EK 2’de gösterilmiştir.

2.4.3.Öz Değerlendirme Formu

Öğrenci davranış ve tutumları zaman içerisinde değişebilir. Dolayısıyla değişimi fark etmek için belirli zamanlarda ölçüm yapmak yerine tüm süreci analiz etmek değişimi görmek açısından daha önemlidir.

Süreç değerlendirmesinde kullanılan en iyi yöntemlerden birisi öz değerlendirme yöntemidir. Süreç içerisinde yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmalarıyla öğretim sürecine ilişkin geri bildirimler alınır ve varsa öğrenme eksiklikleri tamamlanır. Ayrıca bu uygulamalar, öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine ve ne öğrendiklerinin farkına varmalarına da yardımcı olmaktadır” (MEB, 2018: 6).

Öğrencilerin öğrenme süreci içerisinde öğrenmenin ne ölçüde ve nasıl gerçekleştiğini anlamak amacıyla öz değerlendirme formundan yararlanılmıştır. Bu araç sayesinde öğrencinin öğrenmeye ulaşmış ulaşmadığı bakımından kendisini nerede gördüğüne, bilişsel ve duygusal yönden öğrencide anlamlı derecede değişim olup olmadığına bakılmıştır. Yine bu ölçme aracı için de literatür taraması yapılmış ve tarama sonucunda elde edilen ifadeler bilimsel araştırma yöntemleri üzerine uzmanlaşmış iki kişi tarafından revizyona uğratılıp yeniden biçimlendirilerek öz değerlendirme formuna son hali verilmiştir. Araştırmada kullanılan öz değerlendirme formu EK 3’te gösterilmiştir.

2.5.Verilerin Analizi

Çalışmada toplanan verileri anlamlı hale getirmek en önemli aşamalardan biridir. Bu aşamada toplanan verilerin değerlendirilmesinden önceki son aşamadır. Bu çerçevede içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılır. Temel olarak yapılan işlem ise birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayacağı şekilde düzenleyerek yorumlamaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 259). Bu aşama benzer terim ve kavramların aynı başlık altında toplanması ve oluşturulacak çatının ne anlam taşıdığına tespit edilmesi aşamasıdır. Verilerin düzenlenmesi ve kullanılan kavramların analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu süreç, araştırmacı tarafından bir uzmanla iş birliğine dayalı olarak yürütülmüştür.

2.6.Süreç

Çalışma sürecinde önce konu belirleme işlemi gerçekleştirilmiştir. Çalışmacı, iki sınıf öğretmeni ve bir Türkçe öğretmeni ile yapılan fikir alış verişi sonrası öğrencilerin zamandaki değişim ile sürekliliği algılamalarına katkısının yüksek olacağı ve tarih kavramını daha iyi algılayabilmelerine olanak tanınması açısından sözlü tarih uygulamasına uygun olduğu düşünülen “İyi ki Var” ünitesi üzerinde karar kılındı. Bu ünite geçmişten günümüze teknolojik gelişmeleri ve kullanılan araç gereçleri içine alması bakımından öğrenciler için de merak uyandırabilecek bir ünedir. Birkaç kez bir araya gelmek suretiyle çalışmanın detayları görüldü. İlk kez uygulanacak bir proje olmasından dolayı öğrencilerin süreci kafalarında canlandırmasının daha kolay olması için bir süreç şablonu oluşturulmasına (Ek:5) ve bu şablonun sözlü tarih görüşmelerinden önce öğrencilere dağıtılmasına karar verildi. Daha sonra uygulanacak olan formların (ön ve son görüşme formu, öz değerlendirme formu, öğrenci değerlendirme puan ölçeği) içeriği belirlendi.

Çalışma üç haftaya yayılmıştır. İlk hafta “İyi ki Var” ünitesine giriş yapılmakla birlikte öğrencilerin sözlü tarihle tanışması gerçekleşmiş, sözlü tarih uygulamasını nasıl yapacakları ile alakalı bilgilendirme yapılmıştır. Bu aşamada ilk olarak yukarıda bahsedilen formlardan ön görüşme formu öğrencilere serbest etkinlik saatinde doldurtulmuştur. Böylelikle öğrencilere sözlü tarihten hiç bahsedilmeden onların ne aşamada oldukları belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra sözlü tarih uygulaması ile ilgili bilgiler verilmiştir. İki adet video kaydedici fotoğraf makinesi de uygulamada kullanılmak üzere araştırmacı tarafından öğretmene teslim edilmiştir.

Uygulamanın ikinci haftasında sınıf öğretmenin öncülüğünde sözlü tarih uygulaması yapılmıştır. Yukarıda bahsedilen süreç şablonu öğrencilere dağıtılarak sözlü tarih uygulama aşamaları öğrencilerin zihinlerinde belirginleştirilmeye çalışılmıştır. Sonrasında görüşmeler ile bilgi verilip öğrencilerden görüşmeleri gerçekleştirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin gerçekleştirdiği görüşmeler ile ilgili detaylar ise aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 1
Görüşme detayları

Öğrenci	Görüşülen Kişi	Görüşme Yeri	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
Ö1	Dayısı	Ev	15.05.2017	15 dakika
Ö2	Annesi	Ev	15.05.2017	15 dakika
Ö3	Annesi	Ev	15.05.2017	15 dakika
Ö4	Annesi	Ev	15.05.2017	20 dakika
Ö5	Yengesi	Ev	15.05.2017	35 dakika
Ö6	Okul çalışanı	Okul	16.05.2017	15 dakika
Ö7	Annesi	Ev	16.05.2017	15 dakika
Ö8	Annesi	Ev	16.05.2017	20 dakika
Ö9	Dedesi	Ev	17.05.2017	20 dakika
Ö10	Annesi	Ev	17.05.2017	20 dakika
Ö11	Annesi	Ev	17.05.2017	15 dakika
Ö12	Babası	Ev	15.05.2017	15 dakika
Ö13	Annesi	Okul	16.05.2017	20 dakika

Gerçekleştirilen görüşmeler sınıf mevcudunun uygun olmasından dolayı bireysel olarak gerçekleşmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu görüşmeyi evlerinde yaparken bazıları da görüşmelerini okulda gerçekleştirmiştir. Toplam 13 öğrenci çalışmaya katılmış her bir öğrenci için gözlem formları doldurulmuştur. Çalışmada kullanılan gözlem formları değerlendirme sürecinde kullanılmıştır.

Uygulamanın son haftasında öğrencilere ön görüşmede sorulan sorular tekrar sorularak son görüşme yapılmıştır. Bu aşamayı takiben öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini sağlamak amacıyla onlara öz değerlendirme formları doldurtulmuştur. En sonunda toplanan bütün veriler analiz edilerek raporlaştırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1.Öğrencilerin sözlü tarihe ilişkin görüşleri (Uygulama öncesi)

Oluşturulan görüşme formlarından ilk uygulananı ön görüşmedir. Ön görüşmede öğrencilerin verdikleri cevaplar dikkate alınarak “Dördüncü sınıf öğrencileri kendiliğinden sözlü tarih uygulaması ile ilgili bir düşünce geliştirebilir mi?” sorusunun yanıtı aranmıştır. Ayrıca bu aşamada toplanan veriler uygulama sonrasında toplanmış olan son görüşme verileriyle karşılaştırılması açısından “başlangıç noktası” mahiyetindedir.

Bu doğrultuda sözlü tarih uygulaması öncesi öğrencilere sorulan ilk soruya verilen yanıtların analizi aşağıdaki tabloda yapılmıştır.

Tablo 2
Tarih denilince aklınıza gelen kelimeler nelerdir? Yazınız.

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	(Frekans)
Tarihi eser	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö12,Ö13)	11
Eski şeyler	(Ö2,Ö4,Ö7,Ö9,Ö10,Ö13)	6
Kömürlü ütüler	(Ö1,Ö5,Ö8,Ö11,Ö12)	5
Eski doğa olayları	(Ö2,Ö4,Ö9)	3
Eski ve çok değerli şeyler	(Ö2,Ö10,Ö13)	3
Eski madeni eşyalar	(Ö5,Ö6,Ö11)	3
Atalarımızdan kalan eşyalar	(Ö6)	1
Toplam		32

Öğrencilere ilk soruda “tarih denilince aklınıza gelen kelimeler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğrenciler yedi farklı yanıt vermiş toplamda ise 32 görüşe ulaşmıştır. Öğrencilerin soruya sınırlı sayıda cevaplar verdiği görülmüştür. Bununla birlikte yanıtlar birbirine benzer olup belirginlikten de uzaktır.

Öğrencilerin tarih kavramına ilişkin yanıtları incelendiğinde “tarihi eser”, “eski şeyler”, “kömürlü ütüler”, “eski doğa olayları”, “eski ve çok değerli şeyler”, “atalarımızdan kalan eşyalar” ve “eski madeni eşyalar” yanıtların verildiği görülmüştür. Verilen cevaplar içerisinde sözlü tarih kavramıyla ilişkili yanıtların olmaması, öğrencilerin sözlü tarih kavramına ilişkin pek de fazla bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Cevapların çoğunda yer alan “eski” kavramı ise öğrencilerin tarihle eskiyi bağdaştırabildikleri sonucunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilerden Ö2 dört farklı yanıtla tarih kavramı hakkında en çok görüşe sahip olan öğrenci olmuştur. Ö3 ise tek bir ifade ile tarih kavramını açıklamıştır. Diğer öğrenciler ise en az iki farklı ifade ile tarih kavramını nitelendirmiştir.

Yanıtlarda göze çarpan önemli bir detay da öğrencilerden hiçbirisinin insan yaşayışına ait tarihi bir olay veya olgudan bahsetmemiş olmalarıdır. Tarih kavramını eşya, madde gibi somut unsurlarla açıklamaya çalışmışlardır.

Tablo 3

Sözlü tarih kavramı sizce ne ifade ediyor? Yazınız.

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Kulaktan kulağa söylenen bilgiler	(Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö12,Ö13)	11
Söylentiler	(Ö2,Ö5,Ö9,Ö11,Ö12)	5
Atasözleri	(Ö3)	1
Toplam		17

İkinci soruda öğrencilerden sözlü tarih kavramının kendileri için ne ifade ettiğini yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin kavrama ilişkin yanıtları incelendiğinde “kulaktan kulağa söylenen bilgiler”, “söylentiler” , “atasözleri” gibi kaynağı belirsiz ifadeler kullandıkları görülmektedir. Ön görüşmede verilen cevapların hiç birinin sözlü tarihi tanımlamadığı gibi sözlü tarih kapsamına giren ifadelerden de uzaktır. Cevaplardan hareketle öğrencilerin sözlü tarih kavramını ilk kez duymuş oldukları ve “sözlü tarih” kelimesinden çıkarım yaparak sözlü tarihi açıklamaya çalıştıkları anlaşılabilir.

Tablo 3

Tarihi bilgileri nerelerden öğrenirsiniz?

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Büyüklerden	(Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13)	11
Kitaplardan	(Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13)	11
Kütüphaneden	(Ö1,Ö4,Ö5,Ö6)	4
Bilgisayar, internet	(Ö5,Ö6,Ö8, Ö10)	4
Öğretmenlerden	(Ö11)	1
Toplam		31

Öğrencilere üçüncü soruda, tarihi bilgileri nerelerden öğrendikleri sorulmuştur. Ön görüşmede öğrenciler sadece beş farklı cevap vermiştir. Verilen cevapların görüş sayısı 31’dir.

Öğrencilerin ön görüşme sorularına verdikleri cevaplar “büyüklerimizden”, “kitaplardan”, “kütüphaneden”, “bilgisayar-internet” ve “öğretmenlerden” şeklindedir. Bu yanıtlardan öğrencilerin tarih öğrenimini sınırlı

kaynaklarla oluşturabileceklerini düşündükleri anlaşılmaktadır. Öğrenciler 11’er yanıtla tarihi bilgileri en fazla “büyükler” ve “kitaplardan” öğrendiklerini belirtmişlerdir. “Büyüklerden ve “öğretmenlerden” cevapları anlatılanı “dinleyerek” öğrenme kategorisinde ele alınabilir. Bu da toplamda 12 cevaba karşılık gelmektedir. Ö11 de tarih bilgisini öğretmenlerden öğreniriz diyen tek öğrencidir.

Kitaplar ve kütüphaneler aynı başlıkta değerlendirildiğinde toplamda 15 görüşe sahip olmaktadır. Bu ise öğrencilerin tarihi öğrenmede ağırlıklı olarak yazınsal objelerden yararlanabileceklerini düşündüklerini göstermektedir. Dört öğrenciden gelen “bilgisayar ve internet” cevabı ise hem görsel-işitsel hem de okuyarak bilgi edinilebilecek bir yol olarak diğerlerinden ayrılır.

Tablo 4

Yaşadığınız yerin tarihini öğrenmek için hangi yolları denersiniz?

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Büyüklerden	(Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö12,Ö13)	12
Bilgisayar, internet	(Ö4)	1
Öğretmenler	(Ö9)	1
Araştırma yaparak	(Ö10)	1
Kitap okuyarak	(Ö1)	1
Toplam		16

Dördüncü soruda öğrencilere “Yaşadığınız yerin tarihini öğrenmek için hangi yolları denersiniz?” sorusu sorulmuştur. Ön görüşmede verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin tarihsel bilgiye ulaşmada büyüklerimiz (yardımcı olunması konusunda), “bilgisayar-internet”, “öğretmenler”, “araştırma yapmak” ve “kitap okumak” şeklinde cevaplar verildiği görülmektedir.

Bir önceki soruda tarihi bilgileri ağırlıklı olarak kitaplardan ve kütüphanelerden öğreniriz (toplam 15 görüş) yanıtı veren öğrencilerin yaşadıkları yerin tarihini öğrenmede sadece bir öğrencinin (Ö1) kitap cevabı ve özellikle de çoğunluğun (toplam 12 öğrenci) büyüklerden öğreniriz cevabı vermesi öğrencilerin genel tarih ile yerel tarih arasındaki ayrımını yapabildiklerini göstermektedir.

Tablo 5

Sizce söz mü önemlidir yazı mı? Açıklayınız.

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
İkisi de önemlidir	(Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö13)	10
Söz daha önemlidir	(Ö6, Ö12)	2
Yazı daha önemlidir	(Ö1)	1
Toplam	13	13

“Sizce söz mü önemlidir yazı mı? Açıklayınız.” sorusuna verilen cevaplarda 10 öğrenci her ikisinin de önemli olduğunu söyleyerek sözü yazıdan çok fazla ayırmak istememişlerdir. Söz daha önemlidir diyen iki öğrenci vardır. Buna karşın sadece bir öğrenci (Ö1) yazının daha önemli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 6

Çevrenizdeki yaşlılardan eski zamanlarla ilgili neleri öğrenmek isterdiniz?

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Eski ulaşım araçları	(Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö9,Ö12,Ö13)	9
Giysiler	(Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö7,Ö9,Ö10,Ö13)	8
Eski eşyaları, ev gereçleri	(Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö9,Ö11)	6
Zaman ölçme araçlarını	(Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö8,Ö9)	6
Aydınlatma araçları	(Ö7,Ö13)	2
Uğraşlar, meslekler	(Ö4,Ö10)	2
Atasözleri ve deyimleri	(Ö3)	1
Haberleşme araçları	(Ö8)	1
Savaşlarla ilgili	(Ö3)	1
Eskiden ne yenip içildiği	(Ö10)	1
Tarihi eserler	(Ö3)	1
Yaşanılan çevreyi	(Ö11)	1
Eski aletler, makineler	(Ö11)	1
Toplam	40	40

Ön görüşmede öğrencilerin yanıt olarak en fazla görüşe (40) ulaştıkları soru “Çevrenizdeki yaşlılardan eski zamanlarla ilgili neleri öğrenmek isterdiniz?” sorusu olmuştur. Öğrencilerin çoğunluğu eski ulaşım araçlarını büyüklerinden merak ettiklerini söylemişlerdir. Bu cevabı sırasıyla “giysiler”, “zaman ölçme araçları” ve “eski eşya ve ev gereçleri” takip etmiştir. Bu soruya tek bir yanıt veren sadece iki öğrenci (Ö6,Ö12) olmuştur. Bu öğrencilerin verdiği yanıt ise “eski ulaşım araçları”dır. İki farklı yanıt veren Ö8 inde dışında kalan diğer 10 öğrenci soruya en az üç farklı yanıt vermiştir. Beş farklı yanıtla en fazla görüşe ulaşan öğrenci ise Ö4 olmuştur. Verilen yanıtların sayısı ve çeşitliliği eski zamanların öğrenciler için merak uyandırıcı bir durum olduğunu göstermektedir.

3.2.Gözlemden elde edilen bulgular

Çalışmaya katılan 13 öğrenci sözlü tarih çalışması ile ilgili planlanan sürece dahil olmuş ve öğrencilerin sürece ilişkin değerlendirmeleri üç ana başlık halinde incelenmiştir. Bu başlıklar şunlardır: “Görüşmenin hazırlanması”, “görüşmenin uygulanması” ve “elde edilen bilgilerin düzenlenerek sunulması”.

3.2.1.Görüşme hazırlama süreci

Öğrencilerin gözlemlerinden elde edilen bulguların değerlendirilmesindeki ilk aşama görüşmeye hazırlanma aşamasıdır. Bu sürece ait gözlemler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7
Öğrencilerin Süreç Boyunca Ürettiği Performansı Değerlendirmesi (Görüşme hazırlama süreci)

Düzyey	Öğrenci	Frekans(f)
Çok iyi (5)	Ö3, Ö4, Ö5, Ö10	4
İyi (4)	Ö1,Ö2, Ö6,Ö7, Ö9,Ö13	6
Orta (3)	Ö8, Ö11, Ö12	3
Kabul edilebilir (2)	-	-
Zayıf (1)	-	-
Toplam		13

Gözlemden elde edilen bulgulara bakıldığında katılımcı öğrencilerden dördünün sözlü tarih çalışması uygulaması için görüşme hazırlama sürecinde çok iyi derecede başarılı olduğu görülmektedir. Altı öğrenci iyi olarak değerlendirilirken üç öğrenci ise orta derecede başarılı bulunmuştur. Başarısız olan öğrenci yoktur. Bu durum 4. sınıf düzeyinde yapılan sözlü tarih uygulamalarında görüşme öncesi hazırlıkların yapılması bağlamında öğrencilerin başarılı olabildiklerini ortaya koymaktadır.

3.2.1.Görüşmenin uygulanması süreci

Öğrencilerin gözlemlerinden elde edilen bulguların değerlendirilmesindeki ikinci aşama görüşmeye hazırlanma aşamasıdır. Bu sürece ait gözlemler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 8
Öğrencilerin Süreç Boyunca Ürettiği Performansı Değerlendirmesi (Görüşmenin uygulanması süreci)

Düzyey	Öğrenci	Frekans(f)
Çok iyi (5)	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6	4
İyi (4)	Ö1, Ö7, Ö10	3
Orta (3)	Ö2, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13	6
Kabul edilebilir (2)	-	-
Zayıf (1)	-	-
Toplam		13

Tabloya bakıldığında katılımcı öğrencilerden dördünün sözlü tarih çalışması uygulaması için görüşme hazırlama sürecinde çok iyi derecede başarılı olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerden üçü (Ö3,Ö4,Ö5) görüşme hazırlama sürecinde de “çok iyi” olarak değerlendirilen öğrencilerdir. Üç öğrenci iyi olarak değerlendirilirken altı öğrenci ise orta derecede başarılı bulunmuştur. Başarısız olan öğrenci yoktur. Bu durum 4. Sınıf düzeyinde yapılan sözlü tarih uygulamalarında görüşmenin uygulanması bağlamında öğrencilerin başarılı olabildiklerini ortaya koymaktadır.

3.2.3.Elde edilen bilgilerin düzenlenmesi ve sunum

Öğrencilerin gözlemlerinden elde edilen bulguların değerlendirilmesindeki son aşama ise görüşmeye hazırlanma aşamasıdır. Bu sürece ait gözlemler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 9
Öğrencilerin Süreç Boyunca Ürettiği Performansı Değerlendirmesi (Elde edilen bilgilerin düzenlenmesi ve sunum süreci)

Düzyey	Öğrenci	Frekans(f)
Çok iyi (5)	Ö3, Ö4	2
İyi (4)	Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö13	5
Orta (3)	Ö1, Ö2, Ö7, Ö11, Ö12	5
Kabul edilebilir (2)	Ö8	1
Zayıf (1)	-	-
Toplam		13

Elde edilen bilgilerin düzenlenmesi aşaması öğrencilerin daha az başarılı görüldükleri bölüm olmuştur. Bu aşamadaki tam puanlı öğrenci sayısı ikidir (Ö3,Ö4). İyi ve orta nitelikteki öğrenci sayısını altışar öğrenci oluşturmuş olup, kabul edilebilir başarı düzeyine sahip tek öğrenci (Ö8) bulunmaktadır. Öğrencilerin bu aşamadaki başarı oranındaki düşüklük kendi öz

değerlendirmelerine de paralel gitmiştir. Yapılan öz değerlendirmelere baktığımızda öğrencilerin kendilerini en çok yetersiz gördükleri nokta verilerin raporlaştırılması aşamasıdır. Bu doğrultuda öğrencilerin elde edilen bilgileri düzenleme aşamasında öğretmen desteğine ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır.

Uygulama süreci değerlendirildiğinde öğrencilerin en çok görüşme hazırlama sürecinde başarılı oldukları görülmektedir. Bu bölümde öğrencilerin dördü çok iyi diye tabir edilen beş tam puan alırken altı kişi de iyi olarak nitelendirilen dört puanına sahiptir. Görüşmenin uygulanması sürecinde de yine dört tam puan alan öğrenci vardır ancak iyi olarak nitelendirilen puana sahip öğrenci sayısı üçe düşmüştür. Bu aşamadaki orta nitelik düzeyine sahip öğrenci sayısı ise altıdır.

Öğrencilerin tam puanları ise Milli Eğitimde verilen not ölçütlerine göre düzenlenmiş bu nedenle öğrenci tam puanları 100 lük puan sistemine uyarlanmıştır. Öğrenci değerlendirmede kullanılan nitelik düzeyleri ise değiştirilmiştir. Öğretmen tüm süreçte öğrencileri takip etmiş ve sürecin her aşamasında her bir öğrenci için belirlenen bu kriterler dahilinde puanlamalar yapmıştır.

Tablo 10
Sözlü tarih uygulaması değerlendirme Tablosu

Öğrenci	Aldığı Puan	Durumu
Ö3	(115*100/115) 100	ÇOK İYİ
Ö4	(115*100/115) 100	ÇOK İYİ
Ö5	(109*100/115) 95	ÇOK İYİ
Ö10	(99*100/115) 86	ÇOK İYİ
Ö6	(102*100/115) 89	ÇOK İYİ
Ö1	(86*100/115) 75	İYİ
Ö7	(86*100/115) 75	İYİ
Ö9	(82*100/115) 71	İYİ
Ö13	(82*100/115) 71	İYİ
Ö2	(76*100/115) 66	ORTA
Ö11	(69*100/115) 60	ORTA
Ö12	(69*100/115) 60	ORTA
Ö8	(63*100/115) 55	ORTA
Ortalama	77,15	

Öğrencilerin sözlü tarih uygulamasındaki genel başarı oranı yüzde 77,15(İyi) olarak ölçülmüştür.

Tablo 11

Öğrencilerin Sözlü Tarih Proje Çalışmasına İlişkin Süreç ve Ürünlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Analiz Sonuçları

Not Aralığı	Nitelik Düzeyi	Öğrenci Sayısı	Yüzde(%)
0-44	Zayıf	-	0
45-54	Kabul edilebilir	1	7,69
55-69	Orta	3	23,07
70-84	İyi	4	30,76
85-100	Çok iyi	5	38,46
Toplam		13	100

Öğrencilerin beş tanesi çok iyi olarak değerlendirilmiş olup 13 öğrenci içerisindeki payı yüzde 38,46 dır. Dört öğrenci ise iyi olarak değerlendirilmiş sınıf içindeki oranı ise 30,76 dır. Orta nitelikte değerlendirilen öğrenci sayısı dört iken kabul edilebilir ve zayıf nitelikli öğrenci ise bulunmamaktadır.

3.3.Uygulama sonrası görüşme bulguları

Uygulama sonrasında toplanan son görüşme verilerinden hareketle “sözlü tarih uygulaması etkinliği sonrasında öğrencilerin sözlü tarih kavramıyla ilgili görüşlerinin ne şekilde değiştiği?” ön görüşmedeki verilen cevaplarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 12

Tarih denilince aklınıza gelen kelimeler nelerdir? Yazınız.

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Eski evler, binalar	(Ö1,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13)	11
Eski paralar	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö6,Ö7,Ö9,Ö10,Ö11,Ö13)	10
Eski eşyalar	(Ö2,Ö3,Ö4,Ö6,Ö7,Ö9,Ö11,Ö12,Ö13)	9
Geçmişte yaşayan eski insanlar	(Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö8,Ö9,Ö10,Ö12)	8
Savaşlar	(Ö1,Ö4,Ö5,Ö6,Ö9,Ö10,Ö12)	7
Eski resimler	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö7,Ö9,Ö10)	7
Eski madeni eşyalar	(Ö1,Ö2,Ö6,Ö8,Ö10,Ö11,Ö13)	7
Eski yazılar	(Ö1,Ö3,Ö6,Ö10)	4
Eskiden hayvancılık	(Ö1,Ö5,Ö6,Ö12)	4
Eskiden ne yendiği	(Ö2,Ö3,Ö5,Ö12)	4
Eski saatler	(Ö4,Ö7,Ö10,Ö13)	4
Atatürk	(Ö2,Ö6,Ö12)	3
Eski arabalar	(Ö5,Ö8)	2
Eski oyunlar	(Ö3,Ö11)	2
Aydınlatma araçları	(Ö10)	1
Tanklar	(Ö5)	1
Eski milletler	(Ö9)	1
Toplam		85

Öğrencilere ilk soruda tarih denilince aklınıza gelen kelimeler nelerdir sorusu yöneltilmiştir. Ön görüşme ve son görüşmede verilen toplam yanıtlara

baktığımızda ön görüşmede öğrenciler yedi farklı yanıtla toplam 32 görüşe ulaşmışken uygulama sonrası 17 farklı yanıt ve toplamda 85 görüşe ulaşmıştır. Ön görüşmede öğrencilerin kavrama ilişkin yanıtları incelendiğinde “Tarihi eser”, “Eski şeyler”, “Kömürlü ütüler”, “Eski doğa olayları”, “Eski ve çok değerli şeyler”, “Atalarımızdan kalan eşyalar” ve “Eski madeni eşyalar” yanıtların verdiği görülmüştür. Verilen cevaplar içerisinde sözlü tarih kavramıyla ilişkili çok az kavramın olması, öğrencilerin tarih kavramına ilişkin bir bilgiye sahip olmadıklarını göstermekteydi. Bu durum son görüşmede belirgin şekilde farklılaşmıştır.

Son görüşmede öğrencilerin büyük çoğunluğunun ön görüşmedekinden farklı cevaplar verdiği görülmüştür. Son görüşmede “eski” kavramına yine vurgu yapıldığı görülürken tarih algısını genişletmiş olan öğrenciler; geçmişte yaşayan eski insanlar, savaşlar, eski resimler, eskiden hayvancılık, Atatürk, eski oyunlar, tanklar, Eski milletler vs. gibi cevaplarla sözlü tarihin perspektifinden bakmayı öğrenmiş oyun ve yiyecek gibi kültürel tarihin kavramlarını da cevaplarına eklemiştir. 8 öğrencinin “geçmişte yaşamış insanlar” cevabını vermiş olması ise sözlü tarih uygulamasının önemli bir parçası olan insan kavramının farkındalığına vardıklarının bir kanıtıdır.

Türk ve Dünya tarihinde oldukça önemli bir yere sahip olan Atatürk cevabını veren üç öğrenci milli kahramanlarla tarihi ilişkilendirmiştir

Ö10, ön görüşmede tarih denince aklına gelenleri; “eski şeyler”, “eski ve çok değerli şeyler” olarak kısa ve belirsiz bir şekilde ifade etmiştir. Aynı öğrenci son testte ise; eski evler, binalar, eski paralar, geçmişte yaşayan eski insanlar, savaşlar, eski resimler, eski madeni eşyalar, eski yazılar, eski saatler ve aydınlatma araçları cevaplarını vererek uygulamanın nasıl etkin bir öğrenme aracı olduğunu kanıtlamıştır.

Ön görüşme sorularına verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin sınırlı sayıda cevaplar verdiği görülmüştü. Bununla birlikte yanıtlar birbirine yakın ve belirginlikten uzaktı. Proje uygulaması sonrası son görüşmeye verilen yanıtlara baktığımızda öğrencilerin sözlü tarih kavramı ile alakalı kavramları oldukça fazla kullandıkları görülmektedir. Bu da sözlü tarihin Birinci El Kaynakları olan nitelendirilen; nesne kaynakları, imaj kaynakları, metin kaynakları, halk

kaynakları (Ata, 2002) gibi kaynakların proje sürecinde öğrencilere kazandırılmış olduğunu göstermektedir.

Tablo 13

Sözlü tarih kavramı sizce ne ifade ediyor? Yazınız.

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Yaşayan insanların anlattıkları	(Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9)	8
Yaşayan insanların söylediği sözler	(Ö11)	1
Geçmişte yaşayanların önemli sözleri	(Ö11)	1
Yaşayan bilgili insanları anlattığı bilgiler	(Ö10)	1
Eski insanların anlattıkları	(Ö12)	1
Yaşlıların anlattıkları	(Ö4)	1
Atalarımızın anlattıkları	(Ö3)	1
Geçmişteki insanların bize anlattıkları	(Ö13)	1
Anne baba dede vb. anlattıkları	(Ö3)	1
Toplam		16

Son görüşmede sözlü tarihin ne olduğuna ilişkin verilen cevaplara baktığımızda: “Yaşayan insanların anlattıkları”, “Yaşayan insanların söylediği sözler”, “Geçmişte yaşayanların önemli sözleri”, “Yaşayan bilgili insanları anlattığı bilgiler”, “Eski insanların anlattıkları”, “Yaşlıların anlattıkları”, “Atalarımızın anlattıkları”, “Geçmişteki insanların bize anlattıkları”, “Anne baba dede vb. anlattıkları” şeklinde çeşitliliği olan cevaplar verdikleri görülmektedir. Verilen bu cevaplar sözlü tarih uygulamasının etkisi kapsamında değerlendirilebilir. Son görüşmede ilk görüşmenin aksine verilen cevaplarda çeşitliliğin arttığı ve özellikle “Yaşayan insanların anlattıkları” cevabına vurgu yaptıkları görülmektedir.

Ön görüşmede kaynağı belirsiz ifadeler kapsamında kullanılan “söylentiler” ve “kulaktan kulağa söylenen bilgiler” cevabının yerini artık “yaşayan” başlığı adı altında değerlendirebileceğimiz kaynağı belli (büyükler, yaşlılar, eski insanlar vb.) kişileri kastederek verilen cevaplar oluşturmuştur.

Öğrencilerin sözlü tarih kavramını zihinlerinde yeniden inşa ettikleri görülmektedir. Uygulama öncesinde sözlü tarih kavramına ilişkin çok fazla fikri olmayan öğrencilerin uygulama sonrasında kavramı açıklamak için çok daha çeşitli ve sözlü tarihin mantığına ilişkin net cevaplar vermiş oldukları görülmektedir. Cevaplardaki bu çeşitlilik ve netlik, öğrencilerin projeden olumlu olarak etkilendiklerini göstermektedir.

Tablo 14
Tarihi bilgileri nerelerden öğrenirsiniz?

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Kitaplardan	(Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö7,Ö6,Ö8,Ö9,Ö11, Ö12,Ö13)	12
Büyüklerden	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11)	9
Kütüphaneden	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö10,Ö12)	8
Bilgisayar, internet	(Ö2,Ö3, Ö5,Ö6,Ö7,Ö9,Ö12,Ö13)	7
Haberler	(Ö2,Ö4, Ö5,Ö6,Ö7,Ö10,Ö12)	7
Belgeseller	(Ö2,Ö5,Ö6, Ö10)	4
Gazete, dergi	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö6,Ö10)	5
Yaşayan insanlardan	(Ö3,Ö7,Ö10)	3
Tarihi eser	(Ö8)	1
Eski resimlerden	(Ö10)	1
Filmlerden	(Ö9)	1
Öğretmenlerden	(Ö9)	1
Toplam		59

Öğrencilere uygulama sonrasında tekrar tarihi bilgileri nerelerden öğrendikleri sorusu sorulmuştur. Yine bu soruda da öğrencilerin ön görüşmeye ve son görüşmeye verdikleri yanıtlar belirgin bir biçimde farklıdır. Ön görüşmede öğrenciler sadece 5 farklı cevap vermiş uygulama sonrası bu çeşitlilik 12 ye kadar çıkmıştır. Verilen cevapların frekansı ise neredeyse % 90 oranında artmıştır.

Son görüşme sorularına verilen cevapları inceldiğimizde; ilk görüşmede verilen aynı cevapların yanı sıra “gazete”, “dergi”, “belgeseller”, “haberler”, “yaşayan insanlar”, “tarihi eser”, “eski resimler” ve “filmlerden” şeklinde cevapların da verildiği ve bu cevaplarla birlikte yine verilen cevapların çeşitliliğinde de bir artma olduğu gözlenmiştir. Ayrıca verilen cevapların sözlü tarih öğrenimi ile alakalı kavramları içerdiği de görülmüştür.

Örneğin, Ö1 ön görüşmede tarihi bilgilerin sadece kütüphanelerden öğrenilebileceğini düşünürken son görüşmede büyüklerinden, kitaplardan, gazete ve dergilerden de öğrenilebileceğinin farkına varmıştır. Ö3 ön görüşmede tarihi sadece büyüklerinden öğrenebileceğinin cevabını verirken son görüşmede cevaplarına kütüphaneden, internetten, gazete/dergilerden ve yaşayan insanlardan da öğrenebileceğini eklemiştir. Her iki öğrencinin de yapılan çalışmadan etkilediği görülmektedir.

Tablo 15

Yaşadığınız yerin tarihini öğrenmek için hangi yolları denersiniz.

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Büyüklerden	(Ö2,Ö3, Ö4,Ö5,Ö6,Ö9,Ö12)	7
Bilgisayar, internet	(Ö2,Ö5, Ö6,Ö9,Ö11,Ö12)	6
Kitap okuyarak	(Ö1,Ö2,Ö5,Ö12)	4
O bölgede yaşayan insanlardan	(Ö2,Ö10,Ö11)	3
Eski fotoğraf ve yazılar	(Ö7,Ö13)	2
Televizyon	(Ö4,Ö9)	2
Filmlerden	(Ö9)	1
Telefondan	(Ö4)	1
Öğretmenler	(Ö3)	1
Resmi makamlardan	(Ö2)	1
Toplam		28

Diğer son görüşme verilerinde olduğu gibi öğrencilerin ön görüşme sorularına verdikleri yanıtların sayısı ve çeşitliliği belirgin biçimde fazladır. Ön görüşmede verilen farklı yanıt sayısı beş iken son görüşmede bu sayı 10'a çıkmıştır. Ve yine yanıtlar ön görüşmede 16 görüş varken son görüşmede bu sayı 28 e ulaşmıştır.

Öğrencilerden Ö10 ön görüşmede yaşadığı yerin tarihini öğrenmek için sadece araştırma yönteminden yararlanacağını belirtirken son görüşmede bir sözlü tarih araştırma yöntemi olan, “O bölgede yaşayan insanlardan yararlanma” yönteminden yararlanacağını belirtmiştir. Ö2, Ö4 ve Ö9 ön görüşmede verdikleri cevaplara kıyasla ikişer farklı cevap daha vermişlerdir. Ön görüşmede verdikleri yanıtları son görüşmede artıran diğer 3 öğrenci (Ö2,Ö7,Ö13) ile birlikte yanıt sayısını artıran altı öğrenci olmuştur.

Ön görüşmede, “O bölgede yaşayan insanlardan yararlanma” cevabı hiç yokken son görüşmede üç öğrenci (Ö2,Ö10 ve Ö11) bu cevabı vermiştir. Ön görüşmede verilen yanıtlara altı farklı yanıt daha eklenmiştir. Yaşanılan yerin tarihini öğrenmede ön görüşmede verilen cevaplardan farklı olarak “O bölgede yaşayan insanlardan”, “Eski fotoğraf ve yazılardan” ve “Resmi makamlardan” öğrenme yöntemleri sözlü tarihte kullanılan yöntemlerdir.

Verilen bu cevaplar göz önüne alındığında öğrencilerde yaşadıkları yer hakkındaki bilgiyi bu gibi yöntemlerle de elde edebileceklerinin farkındalığının oluştuğu görülmüştür. Yaşadıkları yerin tarihini öğrenmede öğrencilerin bu kavramları ön görüşmede hiç kullanmamışken son görüşme sonrasında bu

yöntemleri deneyecek olduklarını belirtmiş olmaları bu çalışmanın etkisini ortaya koymaktadır.

Tablo 16

Sizce söz mü önemlidir yazı mı? Açıklayınız.

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
İkisi de önemlidir	(Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13)	8
Yazı daha önemlidir	(Ö1, Ö5, Ö8, Ö10)	4
Söz daha önemlidir	(Ö3)	1
Toplam		13

“Sizce söz mü önemlidir yazı mı? Açıklayınız.” sorusuna verilen cevaplarda öğrenci ifadelerinde ön ve son görüşme arasında belirgin bir farklılık oluşmamıştır. Öğrencilerin sözü yazıdan çok fazla ayırmak istemedikleri “ikisi de önemlidir” yanıtını daha çok vermelerinden anlaşılmaktadır ki yaptıkları uygulama eninde sonunda yazıya dökülmektedir.

Diğer taraftan tüm sorularda öğrencilerin çalışmalarında sözlü tarih yöntemlerini kullanacaklarını belirtirken bu soruya verilen cevaplarda yazıyı sözden daha ön planda tuttıkları görülmektedir. Yazıyı neden daha önemli buldukları bu öğrencilere sorulduğunda öğrenciler bunu sözlü tarih çalışması yaparken elde edilen bilgileri yazıya dökmeleriyle açıklamışlardır.

Tablo 17

Çevrenizdeki yaşlılardan eski zamanlarla ilgili neleri öğrenmek isterdiniz?

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans
Eski ulaşım araçları	(Ö2, Ö4, Ö7, Ö, Ö10, Ö13)	6
Zaman ölçme araçlarını	(Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13)	5
Uğraşlar, meslekler	(Ö2, Ö4, Ö7, Ö9, Ö10)	5
Eski aletler, makineler	(Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö11)	5
Eski evler, binalar	(Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13)	5
Aydınlatma araçları	(Ö2, Ö3, Ö4, Ö10)	4
Eski kitaplar	(Ö1, Ö2, Ö4)	3
Sağlık, ilaç	(Ö2, Ö4, Ö10)	3
Devlet büyükleri, yönetenleri	(Ö6, Ö9, Ö12)	3
Eski eşyaları, ev gereçleri	(Ö3, Ö4, Ö10)	3
Savaşlarla ilgili	(Ö5, Ö7, Ö8)	3
Eski paralar	(Ö2, Ö4)	2
Eski resimler	(Ö1, Ö10)	2
Eskiden ne yeni içildiği	(Ö7, Ö13)	2
Haberleşme araçları	(Ö5, Ö8)	2
Eğitim, okul	(Ö2)	1
Eski insanlar	(Ö11)	1
Eski bayramlar	(Ö9)	1
Giysiler	(Ö13)	1
Toplam		57

Tabloya baktığımızda ön görüşmede öğrencilerin verdiği toplam cevap ve verilen cevaplardaki çeşitlilik son görüşmede oldukça artış göstermiştir. Bu soruya 11 öğrenci üç 'ün üzerinde farklı yanıt vermiştir. Son görüşmede ilk görüşmeye kıyasla sekiz farklı cevap daha eklenmiştir. Bu cevaplar arasında dikkat çeken durumlardan biri sözlü tarih yöntemi kullanılırken görüşme yapılan kişilerden onların anılarını ilgilendiren örneklerden olan “paralar” “resimler” ve “kitaplar” gibi görüşmeyi destekleyici somut kanıtlardan bahsedilmiş olmasıdır.

Ön ve son görüşmede merak duyulan konuların çeşitliliğinde ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Başarı düzeyi ‘İyi’ öğrencilerden Ö7 ön görüşmede eski zaman hakkındaki merak ettiği konuların sınırlı olduğu görülmektedir. Son görüşme göstermiştir ki Ö7 “Zaman ölçme araçlarını”, “Eski ulaşım araçları” “Savaşlarla ilgili” “Eskiden ne yenip içildiği” “Uğraşlar, meslekler” “Eski evler, binalar” cevaplarını vererek aslında ilgisini çekebilecek çok fazla konunun olduğunu fark etmiştir. Bu durum insanların da bilgiye ulaşmada önemli kaynaklar olduğunun bilincinin öğrencilerde oluşmaya başladığının bir göstergesidir. Ö4 ön görüşmede bahsettiği yanıtlara nazaran son görüşmede 4 farklı yanıt daha vererek geçmişle ilgili merakını farklı alanlara da yaydığını göstermiştir. Ö3 ve Ö8 haricindeki 11 öğrenci ön görüşmede verilen cevapların haricinde yeni cevaplar vermişlerdir.

Bu çalışma, genel başarı düzeyi birbirlerinden farklı öğrencilerin hepsinde olumlu bir etki sağlayıp öğrencilerin proje sonrasında bilgi edinme yollarını yeniden keşfedip şekillendirmelerine yardımcı olmuştur. Proje öğrencilerin önemli bir iş yaptıklarının bilinciyle heyecanlanmalarına, araştırma nasıl yapılır öğrenmelerine, tarihçi gibi düşünebilmelerine imkân tanımıştır. Böylelikle öğrenciler bir yandan tarihi sevmiş diğer yandan da tarihin bu yaşlarda zihinlerinde daha da somutlaşmasıyla zaman mekân kavramlarını daha iyi algılamalarına katkı sağlamıştır.

3.4.Öz değerlendirme formlarından elde edilen bulgular

Sözlü tarih yöntemini uygulayan öğrencilerin süreç boyunca neleri iyi yaptıkları neleri yapamadıkları ortaya çıkarılmaya çalışılarak uygulamanın öğrencilere neler kattığı hakkındaki durumlar analiz edilmiştir. Bu doğrultuda

benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiştir. Böylelikle fikir oluşturmak ve kaniya varmak daha kolay hale getirilmiştir.

Öz değerlendirme formunda öğrencilere yönlendirilen ilk soru “Bu çalışmada neler yaptım?” sorusudur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda belirlenmiş olan işlem basamakları ise şu şekildedir: Görüşmeyi düzenleme, görüşülecek kişiyi belirleme, görüşme için gerekli malzemeleri hazırlama, görüşme sorularını hazırlama, ön test uygulama, görüşmeyi yürütme, elde edilen bilgileri düzenleme, verileri raporlaştırma ve sunum.

Tablo 18
Bu çalışmada neler yaptım?

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans (f)
Görüşmeyi planlama	(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13)	11
Görüşme sorularını hazırlama	(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö10, Ö13)	8
Görüşmeyi yürütme	(Ö4, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12)	5
Sunum	(Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö10)	5
Verileri raporlaştırma	(Ö2, Ö3, Ö5, Ö10)	4
Görüşülecek kişiyi belirleme	(Ö1, Ö3, Ö13)	3
Gerekli malzemeleri hazırlama	(Ö3, Ö7, Ö13)	3
Elde edilen bilgileri düzenleme	(Ö3, Ö7)	2
Uygulama	(Ö11)	1
Toplam		42

Bu çalışmada neler yaptım sorusuna öğrencilerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında 13 öğrencinin tamamı bir şeyler yaptığını düşünerek soruyu cevaplamıştır. Öğrenciler bu soruya toplamda 42 yanıt vermiş ve verilen cevap sayısının ortalaması 3,2 olmuştur.

Öğrencilerin çalışmada neler yaptıklarına dair cevapların dağılımına baktığımızda öğrencilerin birinci sıraya görüşme planlama koydukları 11 görüşle açıkça görülmektedir. Görüşme sorularını hazırlama da sekiz görüşle en fazla verilen ikinci cevap olmuştur. Ö3 bu soruya yedi farklı cevap vererek en fazla görüşe sahip öğrenci konumundadır. Bu öğrenciyi dörder farklı cevapla Ö4,Ö5,Ö7,Ö10 ve Ö13 olmak üzere beş öğrenci takip etmektedir.

Verilen cevapların bütününe baktığımızda oluşan bütünün sözlü tarihin uygulama aşamalarını oluşturduğu görülmektedir. Verilen cevapların bilimsel araştırma süreçleriyle ilişkili olması ve 4.sınıf öğrencilerinin bilimsel terimler kullanabilmiş olması dikkat çekicidir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan uygulama aşamalarını özümstediklerini ifade etmek mümkündür.

Tablo 19

Bu çalışmadan neler öğrendim?

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans (f)
Eski yaşam ile ilgili ifadeler		
Büyüklerin yaşamı	(Ö2, Ö3, Ö5, Ö9, Ö11, Ö12)	6
Eski zaman	(Ö1, Ö3, Ö7, Ö10, Ö13)	5
Eski teknolojiler	(Ö2, Ö3, Ö5)	3
Eski oyunlar	(Ö9)	1
Öz gelişim		
Sunum yapma	(Ö4, Ö6, Ö8)	3
Görüşme düzenleme	(Ö4, Ö7, Ö8)	3
Görüşme hazırlama	(Ö4)	1
Görüşme araç-gereci hazırlama	(Ö4)	1
Verilerin düzenlenmesi	(Ö7)	1
Toplam		24

Öğrencilerin bu çalışmada neler öğrendikleri sorusuna vermiş oldukları cevaplar iki başlık altında gruplandırılmıştır. Birinci başlığı oluşturan ortak ifadeler “eski yaşamla ilgili” iken ikinci başlığı “öz gelişim” ile ilgili kazanımlar oluşturmuştur. Bu doğrultuda öğrencilerin çalışmayla ilgili öğrendiklerini ifade ettikleri kavramların çoğunluğu 15 görüşle “eski yaşamla ilgili” ifadelerden oluştuğu görülmektedir. Bu başlık altındaki en çok kullanılan ifade ise “büyüklerin yaşamı” ifadesidir. Geri kalan ifadeler ise “eski” kavramı ile birlikte oluşturulmuştur. Öğrencilerin bu başlık altında kullandıkları ifadeler sözlü tarih uygulamasının öğrencilerde geçmişle bugünü karşılaştırmalarını sağlaması, bunun sonucu olarak da tarih kavramını daha iyi anlamaları açısından önemlidir.

Öğrencilerin çalışmadan neler öğrendikleri sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ikinci çatıyı oluşturan toplam dokuz görüşe sahip ve beş farklı cevaptan oluşan öğrencilerin öz gelişimleri ile ilgili ifadeler öğrencilerin sözlü tarih uygulamasından edindikleri bilimsel süreçleri de kullandıklarını göstermektedir. Bu başlık altında oluşturulan tabloya göre en fazla farklı cevap veren öğrenci dört farklı cevapla Ö4 olmuştur. Ö7 ise her iki başlıkla ilgili öğrenimlere sahip olduğunu düşünerek yanıt veren tek öğrenci olmuştur.

Öğrencilerin çalışmada neleri iyi yaptıklarını düşünmeleri 4.sınıf öğrencilerinin bu çalışmaya uygunluğunu ölçmesi açısından önemlidir. Aynı paralelde öğrencilerin çalışmayı yaparken hangi açılardan zorlandıkları da hem öğrencilere çalışmada destek olunacak tarafların belirlenmesi açısından hem de çalışmaya ne kadar uygun olduklarını belirlemek açısından önemlidir. Diğer taraftan öğrencilerin kendilerini başarılı bulduğu bölümler ile çalışmada en

zorlandığı bölümlerin öğrenci ifadelerinin uyumunu ve çelişkilerini ortaya koyması açısından birlikte değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

Tablo 20

Çalışmada en başarılı olduğum ve en zorlandığım bölümler nelerdir?

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans (f)
<i>Bu çalışmada başarılı olduğum bölümler?</i>		
Görüşmeyi düzenleme	(Ö2, Ö3, Ö7, Ö9, Ö10, Ö13)	6
Görüşme gerçekleştirme	(Ö1, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö13)	6
Sunum	(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö10)	6
Görüşme sorularını oluşturulması	(Ö2, Ö4, Ö7, Ö13)	4
Görüşme için araç-gereç hazırlama	(Ö2, Ö3, Ö12)	3
Verileri raporlaştırma	(Ö1, Ö7)	2
Görüşülecek kişiyi belirleme	(Ö9, Ö13)	2
Her aşamada başarılı olma	(Ö10, Ö11)	2
Toplam		31
<i>Bu çalışmada en zorlandığım bölümler?</i>		
Verileri raporlaştırma	(Ö3, Ö4, Ö8, Ö9, Ö10, Ö13)	6
Görüşülecek kişiyi belirleme	(Ö2, Ö3, Ö5, Ö7)	4
Sunum	(Ö11, Ö12, Ö13)	3
Görüşme sorularının oluşturulması	(Ö1, Ö9)	2
Görüşmeyi gerçekleştirme	(Ö2, Ö6)	2
Görüşmeyi düzenleme	(Ö1)	1
Görüşme için araç-gereç hazırlama	(Ö4)	1
Toplam		19

Tablodan anlaşıldığı üzere öğrencilerin çalışmada kendilerini başarılı gördüğü bölümler ile zorlandığı bölümler arasında görüş sayısı anlamında belirgin farklılıklar olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kendilerini başarılı olarak gördüğü ifadeler toplamı 31 iken zorlandıkları bölümlerin toplam ifade sayısı 19 da kalmıştır. Bu sonuç bize öğrencilerin çalışmada kendilerini başarılı bulduklarını, diğer taraftan da bazı bölümlerde zorluklar yaşadıklarını göstermektedir. Bu zorlukları yaşamalarında ilk kez böyle bir uygulamayla karşılaşmış olmanın etkisi göz önünde bulundurulabilir.

Öğrencilerin en zorlandığı bölümlere bakıldığında verilerin raporlaştırılması aşaması altı görüşle öğrencilerin en zorlandığı bölüm olarak ilk sıradadır. Bu bölümü dört görüşle görüşülecek kişinin belirlenmesi takip etmektedir. Öğrencilerin en az zorlandığı bölümler sadece birer görüşle görüşme düzenleme, görüşme için araç-gereç hazırlama bölümüdür.

Öğrencilerin kendilerini en başarılı bulduğu bölümler altışar görüşle görüşmenin düzenlenmesi, görüşmenin gerçekleşmesi ve sunum aşamalarıdır. Bu bölümleri dört görüşle görüşme sorularının oluşturulması takip etmektedir. Öğrencilerden ikisi (Ö10,Ö11) tüm aşamalarda kendilerini başarılı görmektedir. Aynı öğrencilerin zorlandığı bölümlere bakıldığında Ö10 sadece verileri raporlamada zorlandığından bahsederken, Ö11 de sadece sunum da zorlandığını belirtmiştir. Dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta bu iki öğrencinin haricinde diğer hiçbir öğrencinin çalışmada başarılı olduklarını belirttikleri bölümleri çalışmada en zorlandıkları bölümler başlığı altında kullanmamış olmamalarıdır. Bu durum bize öğrencilerin sorulara bilinçli bir şekilde cevap verdiklerini göstermektedir. Bu da testin güvenilirliği açısından önem arz etmektedir.

Öğrencilere çalışmayı bir kez daha yapsanız hangi şekilde yapardınız sorusu yöneltilmiştir. Veriler aşağıdaki tabloda analiz edilmiştir.

Tablo 21

Bu çalışmayı tekrar yapsaydım şu şekilde yapardım.

Öğrenci cevapları	Öğrenciler	Frekans (f)
Görüşme anı ilgili		
Görüşmeyi sürecini daha iyi yönetme	(Ö4, Ö8, Ö11)	3
Büyüklerden daha çok bilgi toplama	(Ö1, Ö2, Ö3)	3
Görüşmeyi düzenlemede daha etkili olma	(Ö7, Ö12)	2
Görüşme süresini ayarlama	(Ö7, Ö13)	2
Görüşme öncesi ve sonrası ile ilgili		
Görüşme sorularını yeniden düşünmek	(Ö2, Ö5, Ö9, Ö10, Ö12)	5
Görüşme araç-gereç hazırlığına ağırlık vermek	(Ö6, Ö11, Ö12)	3
Sunumu daha iyi yapma	(Ö4, Ö8)	2
Görüşme hazırlığı yapma	(Ö6)	1
Raporlaştırmayı daha iyi yapma	(Ö12)	1
Toplam		22

Bu soru öğrencilerin uygulama hakkındaki kendi eleştirilerini yapmaları açısından ve öğretmenin üzerinde durması gereken noktalar açısından önem arz etmektedir. Verilen cevaplara bakıldığında öğrencilerin görüşme anı ile görüşme öncesi ve sonrasındaki süreçler başlıkları altında yoğunlaşan cevaplar verdikleri görülmektedir. Görüşme öncesi ve sonrası ile ilgili verilen yanıtların çoğunluğunu görüşme sorularını yeniden düşünmek gelmektedir. Demek ki öğrenciler görüşme soruları hazırlama kısmında biraz daha destek beklemektedir. 4. sınıf olduklarını düşünürsek bu çok ta anormal bir durum değildir. Zaten sözlü tarih

uygulamalarında öğretmenlere düşen görevlerden bahsedildiğinde görüşme sorularının hazırlanması sırasında öğretmenin öğrencilere yardımcı olması gerektiği belirtilmiştir.

Öğrencilerden gelen yanıtların 10 tanesi görüşme anı ile alakalı değiştirmek istedikleri kısımlar oluşturmaktadır. Öğrencilerin görüşme anında yaşadıkları aksaklıkları veya pişmanlıkları yansıtarak verdikleri bu cevaplar göz önüne alındığında bu tür uygulamaların tekrarının yapılması gerekliliği açıkça görülmektedir. Bu doğrultuda öğrenciler tecrübelendikçe aynı hataları yapmamaya ve uygulamaları daha pratik hale dönüştürmeye başlayacaklardır.

“Çalışmamı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım?” sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplarda, beş farklı öğrenci görüşme sırasında görüşme yapılan büyüklerinden öğrendiklerini beklenmedik durumlar olarak belirtmişlerdir. Bu cevapların öğrencilerde eskiye olan hayretlerini ifade ettikleri düşünülmüştür. Öğrencilerin çoğu ise yapılan çalışmanın aşamalarını beklenmedik durumlar olarak karşılamıştır. Toplam 17 yanıt bu doğrultuda verilmiş olup cevapların çoğunluğunda da bu aşamaların zorluklarından bahsedilmiştir. Öğrencilerin bu tip uygulamalarla sıkça karşılaşmamış olmalarından dolayı sözlü tarih uygulaması beklediklerinin dışında gelişen durumlar olarak zihinlerinde belirmiştir. Bu sonuç bize öğrencilerin böyle bir çalışmayla neredeyse ilk kez karşılaştıkları izlenimini vermektedir.

SONUÇ

Sözlü tarihin eğitim sistemimize uyarlanmasına ilişkin ilkökul 4. sınıf öğrencileri ile yapılan bir uygulamaya dayalı olarak yürütülen araştırmada bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara, sonuçların farklı araştırmalarla karşılaştırılıp yorumlanmasına ve önerilere yer verilmiştir. Elde edilen verilerden yola çıkarak yapılan analiz sonuçlarında;

- 4. sınıf öğrencileri kendiliğinden sözlü tarih uygulaması ile ilgili bir düşünce geliştirebilir geliştiremeyeceğini araştırmak amacıyla oluşturulan görüşme formlarıyla öğrencilerin sözlü tarih uygulaması öncesi ‘tarih’ ve ‘sözlü tarih’ kavramlarının onların zihinlerinde nelere karşılık geldiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda hazırlanmış ön görüşme sorularına verdikleri cevaplar öğrencilerin bu kavramlarla ilgili neleri bildiklerini ortaya koymakla birlikte neleri bilmedikleri yönünde de bizlere bilgi vermiştir. Öğrencilerin düşüncelerini anlamak için ön görüşmede sorulan açık uçlu sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin sınırlı sayıda cevaplar vermiş oldukları görülmüştür. Verilen yanıtlarda belirginlikten uzak ve birbirine yakın anlamlar içeren kelimeler kullandıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca verilen cevaplar doğrultusunda öğrencilerin tarih ve sözlü tarih kavramına hâkim olmadıkları sonucuna varılmıştır. Tarihi anlamak ile ilgili tecrübeleri sınırlı olan bir öğrencinin tarih ve sözlü tarihle ilgili algısı da sınırlı olacaktır. Sosyal bilgilerin öğretiminin gerçek amacı öğrenciyi yaşayacağı topluma hazırlamaktır. Altın ve Demirtaş’ın (2009) da bahsettiği gibi gerçek kaynakların, sınıf dışında olduğu bir konu alanında öğrencilerin sınıf içinde deneyim kazanmasını beklemek, bu amacın gerçekleştirilmesinde yeterli olmayacaktır. Bu halde, uygulama öncesi dördüncü sınıf öğrencilerinden sözlü tarihle ilgili bir düşünce geliştirebilmiş olmalarını beklemek hatalı bir düşünce olacaktır.
- Öğrencilerin sözlü tarih uygulaması etkinliğindeki kendilerine ilişkin öz değerlendirmelerine ait sonuçlarda öğrenciler öz değerlendirmeleri ile

ilgili ifadelerin çoğunda sözlü tarih uygulamasından edindikleri bilimsel süreçleri ifade eden kelimeler kullanmışlardır. Bu durum MEB'in 2005'te bahsettiği öğrencilerin küçük birer tarihçi gibi hareket etmelerini sağlaması açısından dikkat çekicidir. Sözlü tarih uygulaması sonunda kendilerini değerlendiren öğrenciler birkaç aşama hariç kendilerini başarılı bulmuşlardır. Bu doğrultuda öğrenciler en çok görüşme hazırlama aşamasında kendilerini başarılı görmüştür. En zorlandıklarını söyledikleri aşamalar ise görüşme sorularını hazırlama ve verilerin raporlaştırılması aşamaları olmuştur. Bu zorlukları yaşamalarında ilk kez böyle bir uygulamayla karşılaşmış olmanın etkisi göz önünde bulundurulabilir. Sözlü tarih yöntemin uygulanmasında yapılacak olan doğru ve bilinçli bir hazırlık birçok aksaklığın önüne geçilmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin uygulayıcıları olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerine önemli sorumluluklar düşmektedir (Akçalı Avcı ve Aslan, 2012). Öğrenciler aile tarihi ve yerel tarihle ilgili birçok bilgiyi ilk kez derinlemesine öğrendiklerini verdikleri cevaplarda yeni bir bilgiye ulaşmanın heyecanı ile ifade etmişlerdir. Öğrenci ifadelerinden değişim ve sürekliliği algılama (Safran ve Ata, 1998). noktasında oldukça fayda sağladıkları anlaşılmaktadır. Uygulama öğrencilerin tarihe daha geniş bir bakış açısıyla bakmasına olanak tanımıştır. Sözlü tarihin bu katkılarına İncegül (2010), Kaya (2013), Kabapınar ve İncegül (2016), Dere ve Kızılay (2017) ile birlikte Yazıcı ve Mert (2017) tarafından yapılan çalışmalarda da vurgu yapılmaktadır.

- Sözlü tarih uygulaması etkinliği sonrasında öğrencilerin sözlü tarih kavramıyla ilgili görüşlerinin ne boyutta değiştiğine dair sonuçlara bakıldığında uygulama sonrası verilen yanıtlarda öğrencilerin sözlü tarih ile alakalı kavramları kullanarak verdikleri cevaplar yöntemin verimliliği açısından önemli sonuçlar vermiştir. Son görüşmede öğrencilerin büyük çoğunluğunun ön görüşmedekinden farklı ve çeşitlilik olarak da sayıca fazla cevaplar verdikleri görülmüştür. Uygulama öncesinde sözlü tarih kavramına ilişkin çok fazla fikri olmayan öğrencilerin uygulama sonrasında kavramı açıklamak için çok daha çeşitli ve sözlü tarihin

mantığına ilişkin net cevaplar vermiş oldukları görülmüştür. Kaya (2013) tarafından yapılan araştırmaya bakıldığında da öğrencilerin sözlü tarih algısının olumlu yönde değiştiği görülmüştür. Sözlü tarih uygulaması neticesinde öğrencilerin tarih kavramını zihinlerinde yeniden inşa ettikleri anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar yapılandırmacı yaklaşım ilkelerinin benimsediği bu tür uygulamalardan öğrencilerin olumlu olarak etkilendiklerini göstermektedir. Çalışma bulguları, yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine göre işlenen derste, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin akademik başarılarını ve öğrenilenleri hatırlama düzeylerini arttırdığını belirten Ünal ve Çetinkaya (2009)' nın bulgularıyla uyusmaktadır. Bu uygulama ile öğrencilerin, yaşadıkları yer hakkında bilgiyi “eski fotoğraflar” ve “yazılar” aracılığıyla öğrenebilecekleri gibi “resmi makamlar” aracılığı ile de yaşadıkları yer hakkında bilgi edinebileceklerinin farkındalığı oluşmuştur. Bu da sözlü tarihle birlikte kullanabilecekleri birçok kaynağı da akıllarına getirmelerinde katkı sağlamıştır. Böylelikle Amerikan Kongre Kütüphanesi tarafından Birinci El Kaynakları olarak nitelendirilen sözlü tarih kayıtlarının da içinde bulunduğu işitsel kaynakların kullanımının yanı sıra; Nesne kaynakları, İmaj kaynakları, Metin kaynakları, Halk kaynaklarının kullanılması da öğrencilere kazandırılmıştır.

- Sözlü tarih etkinliği süresince öğretmenin gözlemleri değerlendirildiğinde başarı düzeyi birbirlerinden farklı öğrencilerin hepsinde genel bir olumlu etki sağlayıp öğrencilerin uygulama sonrasında bilgi edinme yollarını yeniden keşfedip şekillendirmelerine yardımcı olmuştur. Bu durum Sarı (2007) ile Yazıcı ve Mert'in (2017) yapmış olduğu çalışmalarla örtüşmektedir. Sözlü tarih uygulaması öğrencilerin önemli bir iş yaptıklarının bilinciyle heyecanlanmalarına, araştırma nasıl yapılır öğrenmelerine ve bir tarihçi gibi düşünebilmelerine imkân tanımıştır. Bu durum Kabapınar ve İncegül (2016) ile birlikte Kaya (2013)'nin çalışmalarıyla da uyum göstermiştir. Böylelikle öğrenciler bir yandan tarihi sevmiş diğer yandan da tarihin bu yaşlarda zihinlerinde daha da somutlaşmasıyla zaman mekân kavramlarını daha iyi algılamalarına katkı

sağlamıştır. Uygulama süresince karşılaşılan bir diğer önemli husus ise öğrencilerin uygulamanın bazı aşamalarda zorlanması, verilen ders saatinin ise bu zorlukları giderme açısından yapılması gereken geri dönüş ve düzeltmeler için öğretmen tarafından yetersiz görülmesi meselesidir. Bu zorluklar Beldağ ve Balcı (2017) çalışmalarında da dile getirilmiştir.

- Sözlü tarih yönteminin 4. sınıf öğrencilerine uygulanabilirlik durumuna bakıldığında dördüncü sınıf öğrencileri için çalışmanın katkı sağlaması ve öğrencilerin yeniden sözlü tarih çalışması yapma konusundaki olumlu yaklaşımları gibi sonuçlara Dere (2017) ve Dere ve Alkaya (2017), Dere ve Kızılay (2017), Yazıcı ve Mert (2017) tarafından yapılan çalışmalarda ulaşıldığı görülmüştür. Bu çalışmada da ilk kez böyle bir uygulama yaptıkları bilinen öğrenciler tecrübesiz olsalar da genel olarak başarılı bir süreç geçirmişlerdir. Bütün öğrenciler ellerindeki imkânlar doğrultusunda çalışmayı tamamlamış öğrencilerin hiçbirinde sıkılma veya tembellik gözlenmemiştir. Uygulama sonunda dördüncü sınıf öğrencilerinin hem çalışmaya katılma hevesleri hem de çalışmayı sürdürüp sonuçlandırabilme yetileri (orta ve alt düzey sosyoekonomik özellikleri olan öğrenciler olsa bile) sözlü tarih çalışması yapabildiklerini ortaya koymuştur.
- 4. sınıf öğrencilerine sözlü tarih çalışması yaptırılırken dikkat edilmesi gereken hususlar oldukça önem arz etmektedir. Çalışma bulgularında, özellikle öğrencilerin zorlandığı bölümler dikkate alındığında öğrencilerin hazırlık ve verileri raporlaştırma aşamalarında desteğe ihtiyaçları olduğu saptanmıştır. Sözlü tarih uygulamasının küçük bir bilimsel süreci içermesi ve uygulamayı gerçekleştiren dördüncü sınıf öğrencilerinin küçük yaşta olması göz önüne alındığında öğrencilerin bu süreci en iyi şekilde yürütebilmeleri için bir rehber olarak öğretmene büyük sorumluluklar düşmektedir. Yazıcı ve Mert (2017) ile Dere ve Kızılay (2017) da çalışmalarının sonucunda aynı noktanın öneminden bahsetmiştir. Öğretmen sorun yaşanabileceği veya sınıf seviyesini zorlayabileceği hissedilen durumlara anında müdahale ederek öğrencilerin kafalarındaki soru işaretleri kaldırılabilirse öğrenciler ne yapmaları gerektiğini daha kolay kavrayacaklardır. Bu doğrultuda, özellikle hazırlık aşamasında,

öğrencilerin tecrübe eksiklikleri öğretmenlerin önceden hazırlamış oldukları kısa ve basit bir akış şeması (Ek5'teki gibi) ile desteklenebilir. Bunun için uygulama yapılmadan önce öğretmenin ön hazırlık yapması, sözlü tarih uygulamasının süreçleri konusunda bilgi edinmiş olması ve sözlü tarih uygulaması ile ilgili materyalleri iyi algılamış olması elzemdir. Öğretmenlerin sözlü tarih yöntemini uygulayabilmeleri için öğretmene yardımcı olarak hazırlanan materyallerde gerekli yönlendirmenin yapılması Kaya (2013)'nın çalışmasında da önerilmektedir. Ayrıca sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygulama eksikliklerini gidermek amacıyla hizmet içi eğitimler verilebilir. Öğretmenlerin uygulama aşamasındaki eksikliklerinin öğretmen eğitimine yönelik etkinliklerle giderilebileceği Beldağ ve Balcı (2017)'nin çalışmalarıyla da paralellik göstermektedir.

Öneriler

Süreç sonunda sözlü tarih çalışmasının ilkokul 4. sınıf öğrencilerine uygun olduğu görülmüştür. Bununla birlikte uygulama öğrencilere birçok fayda da sağlamıştır. Yapılan uygulama ile öğrencilerin bilgi ve becerilerinin geliştirildiği, tarih kavramını daha iyi anladıkları, bilimsel araştırma süreçlerine de aşinalık kazandıkları görülmüştür. Çalışmanın sonucunda ortaya çıkan öneriler ise şunlardır:

Uygulayıcılara öneriler

- Dördüncü sınıf öğrencileri ilk kez böyle bir uygulamayla karşılaşmış olabileceğinden öğrencilere zorlandıkları aşamalarda öğretmenleri tarafından anında geri dönüş sağlanmalı ve öğrenciler cesaretlendirilmelidir.
- Farklı branştaki öğretmenlere uygulama tecrübesine sahip branş öğretmenleri tarafından destek sağlanmalıdır.
- Sözlü tarih uygulaması diğer dersler ve ünitelerle ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla sadece tarih derslerinde değil ilişkili diğer derslerde de uygulanmalı, disiplinler arası sözlü tarih çalışmaları teşvik edilmelidir.
- Zamanın etkin kullanılması ve ders programının aksamaması gereğinden hareketle öğrenci sayısı fazla olan sınıflarda grup çalışması yapılmalıdır.

Bu tür çalışmalar öğrencilerin bilimsel çalışma pratiğini erken yaşlarda kazanmaları açısından artırılmalı ve uygulanması teşvik edilmelidir.

Milli Eğitim Bakanlığı İçin Öneriler

- Milli eğitim programı ve ders kitaplarında sözlü tarih çalışmasına ilişkin etkinlikler artırılmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı bu tür uygulamalar konusunda öğretmenleri hizmet içi eğitime tabi tutmalıdır.

Alanda çalışacak araştırmacılar için öneriler

- 4.Sınıf öğrencileri üzerinde yeterince çalışmanın olmaması dolayısıyla bu sınıf düzeyinde çalışmaların artırılması önerilebilir.
- Sosyal bilgiler dersi dışındaki derslerde de sözlü tarih uygulamalarının sonuçlarını görmek açısından çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akbaba, B & Kılcan, B. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutumları. *Elementary Education Online*, 13(3), 746-758.
- Akçalı Avcı, A. ve Aslan, E. (2012). Tarih öğretiminin iyileştirilmesi yolunda alternatif bir yöntem: Sözlü tarih. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 669-688.
- Akçalı, A. (2007), *Yerel tarih ve tarih eğitime katkısı* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden indirilmiştir.
- Altın, B. N. ve Demirtaş, S. (2009). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri, M.Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 507-541), Ankara: Pegem Akademisi.
- Arslan, Y. (2013). Sözlü Tarihin Ortaöğretim Öğrencileri Üzerindeki Yansımaları: Tunceli Merkez Örneği. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 2(1), 1-29.
- Arslan M.(2014). Sözlü tarih ve kültürel bellek aktarımı bağlamında Denizli yöresi efe anlatıları. *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 6(2), 1-18.
- Ata, B. (2002). “Tarih Derslerinde "Dokümanlarla Öğretim Yaklaşımı”. *Türk Yurdu Dergisi* 175(22), 80-86.
- Atsız, H. N. (1985). *Aşıkpaşaoğlu tarihi* (8. Baskı). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Aykaç, N. (2011) Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşundan Günümüze Sosyal Bilgiler Programının Eğitim Programı Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi, *İlköğretim Online Dergisi*,10(2), 406-420.
- Bayat, F. (2004). Sözlü kültür bakımından eski Türk yazıtları. *Milli Folklor Dergisi*. 16,(61), 13-20.
- Beldağ, A. & Balcı, M.(2017). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih yönteminin kullanımı: Nitel bir çalışma. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 176-189.
- Biberci, M. & Başer, N. (2012). Probleme dayalı öğrenme sürecine yönelik nitel bir değerlendirme. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17), 12-33.
- Binici, D. (2014). *Tarih dilde can buluyor: Çekmeköy - Bir sözlü tarih çalışması*. (1.baskı) İstanbul: Şan Ofset.
- Boydak, H.A. (2008). *Öğrenme Stilleri* (19.Baskı). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cauñce, S. (2001). *Sözlü tarih ve yerel tarihçi* (Çev. B. B. Can - A. Yalçinkaya). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Cauñce, S. (2016). *Sözlü tarih ve yerel tarihçi* (Çev. B. B. Can - A. Yalçinkaya). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

- Cutler III, W.W. (1971). Oral History: Its Nature and Uses for Educational History. *History of Education Quarterly*, 11 (2), 184-194.
- Çayır, A. (2010). Öğrenme güçlüğü çeken bir ilköğretim 3. Sınıf öğrencisinin kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerilerinin öncelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 1764-1776.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel Mekânlarda Keşfederek Öğrenme Yoluyla Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Öğrenci Görüşleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden indirilmiştir.
- Danacıoğlu, E. (2008). *Geçmişin İzleri: Yanıbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz* (2. Basım), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri*. (1.Baskı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Demircioğlu, İ. (2005). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar* (3.Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.
- D. Demir, N. (2011). Türk Dünyasının Ortak Kaynağı: "Yazıcıoğlu Ali'nin Selçukname'si" *Türk Kültür Tarihi ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*,16(77),49.
- Dere, İ. E, Dinç. (2018). Yapılandırmacı Bir Öğrenme ve Öğretme Yöntemi Olarak Sözlü Tarihin Sosyal Bilgiler Derslerine Entegrasyonu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 115-127.
- Dere İ. & Kızılay N. (2017). Aile tarihinin araştırılmasında sözlü tarihin kullanımı: *İlkokul öğrencilerinin tecrübeleri*. *Turkish History Education Journal*, 6(2), 294-323.
- Dillon, P. (2000). Teaching the Past through Oral History. *The Journal of American History*, 87(2), 602-605.
- Douch, R. (1967). *Local history and the teacher*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Doğanay, A. (2004, Mayıs), *Sosyal Bilgiler Eğitiminin Genel Amaçları ne olmalıdır?* 1. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi'nde sunulan bildiri, İzmir 9 Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İzmir.
- Dönmez, C. (2003). *Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler kavramları*. C. Şahin (Ed.), Sosyal bilgiler konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu içinde (s. 31-41). Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- El-Shaman, M.S.A. (1982). *Türk edebiyatında siyerler ve İbn Hişam'ın siyeri'nin Türkçe tercümesi* (Doktora tezi), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ersoy, R. (2004). *Sözlü kültür ve sözlü tarih ilişkisi üzerine bazı görüşler*. (1.Baskı) Ankara: Akçay Yayınları.
- Ersoy, R. (2009). *Sözlü Tarih Folklor İlişkisi* (1.Baskı) Ankara: Akçay Yayınları.
- Fonsino, F.J. (1980). Criteria for Evaluating Oral History Interviews. *The History Teacher*, 13(2), 239-243.

- Hagopian, P. (2000). Voices from Vietnam: Veterans' Oral Histories in the Classroom. *The Journal of American History*, 87 (2), 593-601.
<https://www.turkedebiyati.org/battalname.html>, 17 Kasım 2017'te erişildi.
<http://myweb.sabanciuniv.edu/sozlutarikh/sabanci-universitesinde-sozlu-tarih/>: 17 Kasım 2017'te erişildi.
- Iggers, G. G. (2000). *Yirminci yüzyılda tarih yazımı* (Çev. G. Ç. Güven) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- İlter, İ. (2014). Öğretim elemanlarının kullandığı yöntem ve tekniklere ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 562-573.
- İncegöl, S. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde örnek bir sözlü tarih uygulaması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Jenkins, K. (1997). Tarihi yeniden düşünmek (Çev. B. S. Şener). Ankara: Dost.
- Kabapınar, Y. & İncegöl, S. (2016). Değişim ve süreklilik bağlamında oyun ve oyuncağa bakmak: Bir sözlü tarih çalışması. *Turkish History Education Journal*, 5(1), 74-96.
- Kaya, M. (2013). *Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarih: Amaç, İçerik, Uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Lehane, S., & Goldman, R. (1977). Oral History: Research and Teaching Tool for Educators. *The Elementary School Journal*, 77 (39), 173-181.
- McAdoo, H. (1980). Oral History as a Primary Resource in Educational Research. *The Journal of Negro Education*, 49 (4), 414-422.
- MEB, (2005). Sosyal bilgiler programı. Web: <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?islem=1&kno=39> adresinden 20 Haziran 2016'de alınmıştır.
- MEB, (2018). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) Öğretim Programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> adresinden 01.01.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Metin, C. (2002). Sözlü tarih ve Türkiye'deki gelişimi. *Türk Kültürü Dergisi*, 40(469), 288-299.
- Metin, C. "Sözlü tarih ve Türkiye'deki gelişimi". Hacettepe Üniversitesi. Erişim 06.07.2018. <http://www.ait.hacettepe.edu.tr/akademik/arsiv/soz.htm>.
- Neyzi, L. (2011). "Türkiye'de hafıza çalışmaları". Hakikat Adalet Hafıza Merkezi. Erişim 07.07.2018. <http://hakikatadalethafiza.org/turkiyede-hafiza-calismalari-leyla-neyzi/>.
- Ocak, A.Y. vd. (2000). *Osmanlı Devletinin kuruluşu: Efsaneler ve gerçekler Tartışma Panel Bildirileri kitabı* (1.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

- Özbaran, S. (2005). *Tarih, Tarihçi ve Toplum* (2. Baskı). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Özdemir, S.M. (2009) *Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı ve Değerlendirmesi*. M. Safran (ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi kitabı içinde (s.18-44). Ankara.
- Öztürk, S. (2010). Türkiye’de sözlü tarihten iletişim araştırmalarında yararlanma üzerine notlar. *Milli Folklor Dergisi*, 22(87),13-25.
- Öztürk, Serdar. “Sözlü tarih”. Slideplayer. Erişim 06.07.2018 <https://slideplayer.biz.tr/slide/2019417/>
- Öztürkmen, A. (1998). Sözlü Tarihin Yerel Tarih Araştırmalarına Katkısı. *Yerel Tarih Yarışma Dergisi*, 1(1) 10-16.
- Öztürkmen, A. (2002). *Sözlü Tarih: Yeni Bir Disiplin Cazibesi*. Toplum ve Bilim, 91, 115-121.
- Palabıyık, M.H. (2008). Sözlü tarih / sözlü gelenek ve hadis kitapları: Salih-i Müslim örneği. *İslami İlimler Dergisi*, 3(2), 127-160.
- Polat, M.M. vd.(2009). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı* (4.baskı), Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı yayınları.
- Poll, C. (1995). More than Reading Books: Using Oral Histories in Courses in Race and Ethnic Relations. *Teaching Sociology*, 23 (2), 145-149.
- Safran, M. & Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 87-94.
- Safran, M. (2009). *Türkiyede Tarih Öğretimi ve Meseleler*. Ed: M. Demirel, & İ. Turan, (Ed.), Tarih Öğretim Yöntemleri içinde (s.8-21) Ankara: Nobel Yayınları.
- Sarı, İ. (2007) *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih etkinliklerinin öğrenci başarı, beceri ve tutumlarına etkisi* (Yüksek Lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden indirilmiştir.
- Sarıcaoğlu, B. (2011) Trabzon Mimarlık Ve Sanat Tarihi literatürü: Bibliyografya, Dizin Ve Değerlendirme (Yüksek Lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden indirilmiştir.
- Somersan, S. (1998,). *Sözlü Tarih, Araştırmacılık ve Tarih Yazımına Katılım. Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumu*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İzmir.
- Stradling, R. (2003). 20. *Yüzyıl Avrupa tarihi nasıl öğretilmeli* (Çev. A. Ünal) İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin Sesi: Sözlü Tarih* (Çev. Ş. Layıkel). İstanbul: Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Thompson, P. (2003) *The Voice of the Past: Oral History*. Robert Perks & Alistair Thomson (Eds.), *The Oral History Reader* (pp. 21-28). Londra: Routledge.

- Tosh, J. (2005), *Tarihin peşinde*, (Çev. Ö. Arıkan), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tunçay, N.E. (1993). *Birinci sözlü tarih atölyesi kayıtları* (1.Baskı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ulutak, İ. (2001). Sözlü Tarih ve Belgesel Sinema, *Kurgu Dergisi*, 18(18), 91-100.
- Üçüncü K.(2004) Sözlü kültür / Tarih bağlamında edebî bir metin olarak Otman Baba vilâyetnâmesi. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(28), 1-29.
- Ünal, Ç., & Çetinkaya, T. (2009). Yapılandırmacı yaklaşımın sosyal bilgiler öğretiminde başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi (5. sınıf örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 197-212.
- Welton, D., & Mallan, T. (1999). *Children and their world: Strategies for teaching social studies* (8th ed.). Houghton Mifflin Company: Boston.
- Whitman, G. (2000). Teaching Students How to Be Historians: An Oral History Project for the Secondary School Classroom. *The History Teacher*, 33 (4), 469-481.
- Yaşar, Ş. (1998, Eylül). *Yapısalcı Kuram ve Öğrenme-Öğretme Süreci. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri*. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Konya.
- Yazıcı, F.& Mert, G. (2017). Sözlü tarih yönteminin 4. Sınıf düzeyinde etkililiği. *Türk Eğitim Tarihi Dergisi*, 6(2),324-342.
- Yeşilbursa, C.C. (2006). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihi Yerleri Kullanarak Tarih Konularının Öğretimi, (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden indirilmiştir.
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye’de tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 181-190.
- Zarillo,J.J.(2012). *Teaching Elementary Social Studies*. Boston: Pearson.

EKLER

EK-1:SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI GÖZLEM FORMU

Projenin Adı : Sözlü Tarih Yöntemini kullanarak teknolojinin zamanla geçirdiği değişimi anlamak

Adı ve soyadı :
Sınıfı :
No :

BECERİLER	DERECELER				
	Zayıf	Kabul Edilebilir	Orta	İyi	Çok İyi
	1	2	3	4	5
I. GÖRÜŞME HAZIRLAMA SÜRECİ					
Görüşmenin amacını anladı					
Görüşülecek konu hakkında bilgi topladı sorular sordu					
Görüşme yapılacak kişi ile ilgili bilgi topladı					
Görüşme yapılacak kişiye uygun kişiyi seçti					
Görüşme yapılacak kişiye konu ile ilgili bilgi verdi					
Görüşme için randevu aldı					
Görüşme araç ve gereçlerini hazırladı					
TOPLAM(35)					
II.GÖRÜŞMENİN UYGULANMASI SÜRECİ					
Görüşmeyi belirlenen tarih ve saatte yaptı					
Kendini tanıttı					
Görüşme yapılan kişiyi ve görüşmenin amacını belirtti					
Gerek görüldüğünde kaynak kişi yaşlı ve hasta ise dinlendirildi					
Anlatıcının sözünü kesmedi					
Görüşmede ikincil kaynaklardan yararlandı					
Görüşme ile ilgili ekstra sorular sordu ve notlar tuttu					
Görüşmeyi yazılı olarak kayıt altına aldı					
Görüşme kaydı net ve anlaşılırdı					
Görüşülen kişinin sözlü onayını ve imzasını aldı					
TOPLAM(50)					
ELDE EDİLEN BİLGİLERİN DÜZENLENMESİ					
Belgelerin bütünlük içinde sınıflanmasına özen gösterdi					
Aynı konudaki bilgiler art arda yerleştirildi					
Fotoğraflar ve belgeler ait olduğu konu içinde yer aldı					
Elde edilen bilgilerden çıkarımda bulunma					
Noktalama ve imla kurallarına dikkat etti					
Ödevi zamanında teslim etti					
TOPLAM(30)					
III. DEĞERLENDİRME VE SUNU HAZIRLAMA					
Konuyu destekleyici materyal veya sunu hazırlama					
Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma					
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma					
Sunuyu hedefe yönelik materyalle destekleme					
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma					
Verilen sürede sunuyu yapma					
Sunum sırasındaki öz güvene sahip olma					
TOPLAM(35)					
GENEL TOPLAM(150) yüzlük sistem için: (alınan puan/150)*100					

EK-2: GÖRÜŞME FORMU

Sevgili öğrenciler,

Sosyal Bilgiler dersinin işlenişine faydası olacağını düşündüğümüz bu değerlendirme formunu ayrıntılı olarak doldurmanızı istiyoruz. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

1. Tarih denilince aklınıza gelen kelimeler nelerdir yazınız.
2. “Sözlü Tarih” kavramını daha önce duydunuz mu? Sizce ne ifade ediyor yazınız.
3. Tarihi bilgileri nerelerden öğrenirsiniz?
4. Yaşadığınız yerin tarihini öğrenmek için hangi yolları denersiniz?
5. Sizce “söz” mü daha önemlidir “yazı” mı? Nedenleriyle yazınız.
6. Çevrenizdeki yaşlılardan eski zamanlarla ilgili neleri öğrenmek isterdiniz.

EK-3: ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin Adı ve Soyadı:

Tarih:

Sınıfı:

No:

Bu çalışmada neler yaptım?

Bu çalışmadan neler öğrendim?

Bu çalışmada başarılı olduğum bölümler:

Bu çalışmada en çok zorlandığım bölümler:

Çalışmamı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım?

Bu çalışmayı tekrar yapsaydım şu şekilde yapardım:

EK-4 : SÖZLÜ TARİH GÖRÜŞME SORULARI

Öğrenci Adı Soyadı :

Görüşme Yapılanın Adı Soyadı :

Yakınlık Derecesi :

Sevgili,, sizinle Teknolojinin zamanla ilişkisiyle alakalı bir görüşme yapmak istiyorum ve bu konuda size bazı sorular soracağım.

Soru 1: kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

(mesleği, ailesi, yaşı)

Soru 2: Eskiden nasıl bir evde nasıl yaşırdınız? Gündelik sorunları nasıl çözerdiniz?

(Isınma, aydınlatma, temizlik, ütü, çamaşır, tamirat vb. sorular)

Soru 3: Eskiden zamanı hangi yöntemleri kullanarak anlardınız?

(saati, ayları, mevsimi nasıl anlar ve tanımlardınız vs. sorular)

Soru 4: Eskiden ulaşımı hangi araçlarla nasıl sağlardınız?

Soru 5: Sizin zamanınızda haberleşmeyi nasıldı ?

Ülkemizle, dünyamızla ilgili gelişmeleri nasıl ve nerelerden öğrenirdiniz?

Soru 6: Zamanınızın en önemli teknolojik aracı hangileriydi? Neden?

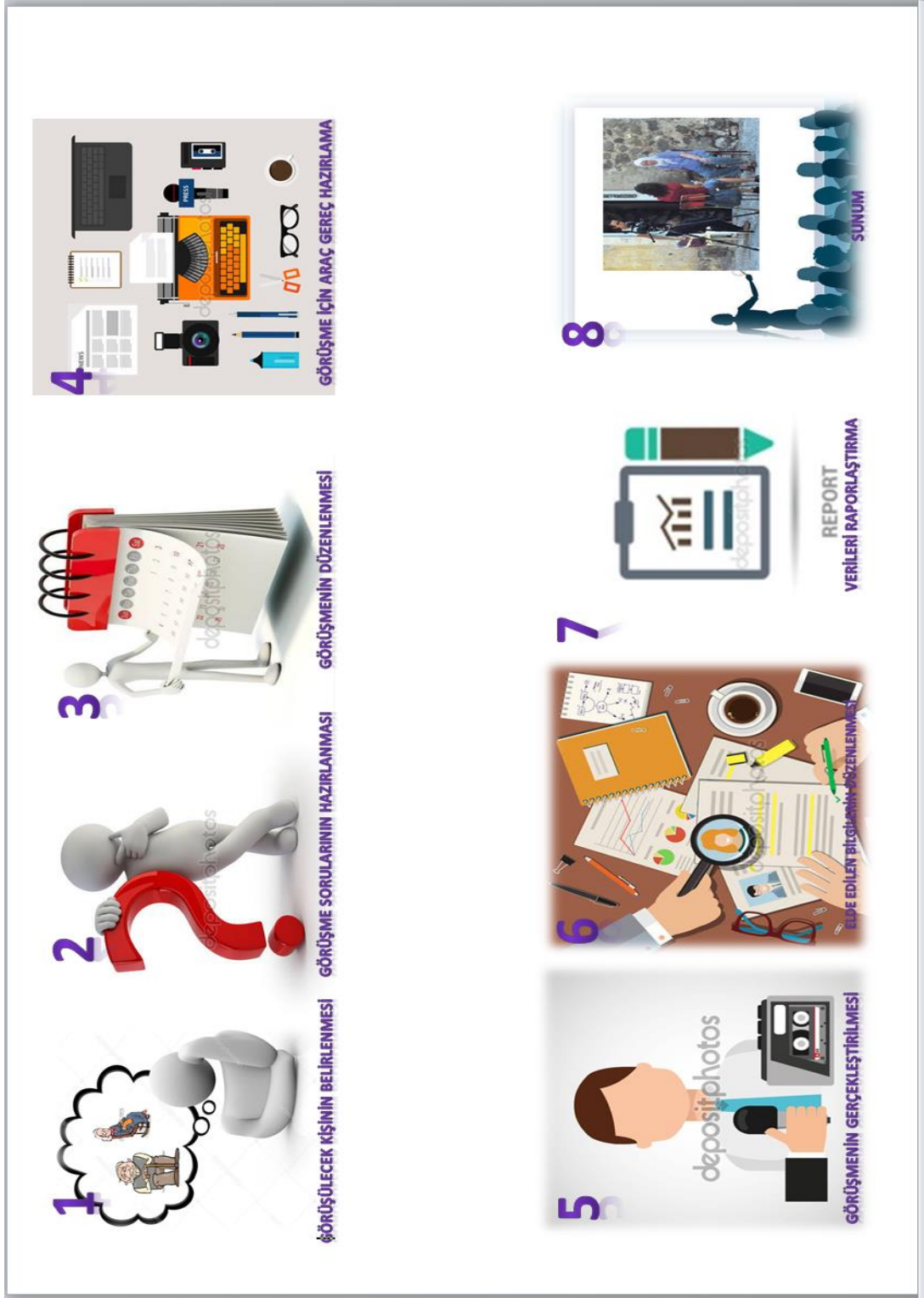
Soru 7: Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız? Çocuklarınız, torunlarınız nasıl oyunlar oynuyor?

Soru 8: “İyi ki var” dediğiniz ve “keşke olmasaydı” dediğiniz bir teknolojik araç var mı? Nedenlerini söyleyiniz.

Soru 9: Eski ile yeniyi karşılaştırdığınızda teknolojinin hayatınıza etkisini anlatır mısınız?

Soru 10: Teknolojik bir araçla ilgili unutamadığınız bir anı anlatabilir misiniz?

Ek 5: AKIŞ ŞEMASI

ÖZGEÇMİŞ

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Sinan ŞAHİN		
Doğum Yeri ve Yılı	Arsin , 01.11.1980		
Medeni Durumu	Evli		
Bildiği Yabancı Dil ve Düzeyi	İngilizce - C		
Öğrenim Durumu	Başlama – Bitirme Yılı	Kurum Adı	
Lisans	2000	2004	Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Lisans	2010	2014	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Yüksek Lisans	2015	2019	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
Çalıştığı Kurumlar	Başlama – Ayrılma Yılı		
1. Avivasa Emeklilik ve Hayat	2007	2008	
2. Güneş Sigorta Karadeniz Bölge Müdürlüğü	2008	2008	
3. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı (Şef)	2008	Devam Ediyor	
İletişim (e- posta)	sinan.sahin@erdogan.edu.tr		

